

УДК 347.97

Богатчук Д.П.

<https://orcid.org/0009-0008-6804-6765>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

У статті розглянуто перспективи розвитку електронного судочинства в Україні, орієнтуючись на стратегічний курс України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та пов'язані з цим євроінтеграційні зобов'язання. Наголошено на важливості врахування при впровадженні електронного судочинства закріплених в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» завдань (верховенство права, європейські стандарти, забезпечення кожного права на справедливий суд та поваги до інших прав і свобод), а також закріплених у статті 129 Конституції України основних засад судочинства. Проаналізовано особливості роботи модулів Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). Відзначено потребу у вдосконаленні окремих аспектів для забезпечення орієнтованого на користувачів функціонування системи, зокрема, доповнення додатковими інструментами та інформацією електронного кабінету, збільшення різноманітності шаблонів процесуальних документів, вдосконалення інструкцій для користувачів електронного суду. Звернено увагу на потребу у вирішенні поточних проблем функціонування електронного судочинства, таких як технічні збої та загрози кібербезпеці, зазначено про потребу в належному захисті даних в електронному судочинстві, в підвищенні цифрової грамотності та забезпечення технічним обладнанням, у вдосконаленні нормативно-правового регулювання та ін. Здійснено огляд перспектив використання штучного інтелекту для забезпечення стабільної та ефективної роботи

електронного судочинства. Зроблено висновок про те, що забезпечення функціонування інструментів електронного судочинства в сучасних умовах стрімкої цифровізації слід розглядати як елемент доступу до правосуддя, що, у свою чергу, є невід'ємною складовою верховенства права.

Ключові слова: *електронний суд, цифровізація, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, Єдина судова інформаційно-комунікаційна система, штучний інтелект.*

Постановка проблеми. Імплементация та розвиток електронного судочинства є передумовою для забезпечення права на доступ до суду в сучасних умовах стрімкого розвитку технологій. Розвиток цифровізації правосуддя є вагомою частиною судової реформи та важливим питанням для виконання євроінтеграційних зобов'язань України. Функціонування електронного судочинства набуває особливого значення для забезпечення справедливості та безперервності здійснення правосуддя в умовах і викликах воєнного стану в Україні. Разом з тим, в процесі впровадження електронного судочинства в Україні виникає чимало проблем, що потребують розуміння стратегічного напрямку розвитку у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання електронного правосуддя в Україні неодноразово ставало предметом досліджень українських науковців та експертів, серед яких Берназюк О.О., Бондаренко М.В., Бринцев В.Д., Бринцев О.В., Васильєва-Шаламова Ж.В., Голубєва Н.Ю., Діденко Л.В., Іванюта Н.В., Калініченко Л.Л., Канюка Н.В., Кравцов С.О., Мильцева В.С., Омельчук Л.В., Сакара Н.Ю., Сердюк Л.Р., Скочиляс-Павлів О.В., Ханик-Посполітак Р.Ю., Цимбал П.В., Цувіна Т.А., Янішевська К.Д. та інші. Разом з тим, розвиток цифровізації правосуддя є динамічним процесом і потребує постійної актуалізації наукових досліджень задля використання найкращих практик з метою забезпечення права на справедливий суд.

Метою цієї статті є дослідження перспектив розвитку електронного судочинства в Україні для підвищення ефективності, доступності та прозорості правосуддя.

Виклад основного матеріалу. Електронне судочинство включає в себе ряд ключових елементів, серед яких: система електронного документообігу, електронні кабінети, дистанційна участь в судових засіданнях, система автоматизованого розподілу справ, разом із застосуванням інновацій, зокрема, можливостей штучного інтелекту¹.

Берназюк О.О. пропонує таке визначення: «електронне судочинство є комплексним поняттям, яке означає особливу форму організації судової влади, що заснована на застосуванні цифрових технологій та спрямована на підвищення ефективності, досягнення оперативності, забезпечення доступності правосуддя, а також автоматизацію деяких внутрішньоуправлінських та зовнішньоуправлінських процесів із метою забезпечення реалізації своєї головної функції – здійснення правосуддя на засадах верховенства права, справедливості, відкритості та прозорості, доступності тощо»².

Для реалізації електронного судочинства в Україні функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС), зокрема, її окремі підсистеми (модулі):

- підсистема «Електронний кабінет»,
- підсистема «Електронний суд»,
- підсистема відеоконференцзв'язку.

Для функціонування ЄСІТС важливою є наявність чинного кваліфікованого електронного підпису (КЕП), за допомогою якого здійснюється реєстрація в системі (п. 4.2. Інструкції з використання підсистеми «Електронний

¹ Горovenko Сергій Анатолійович, «Дотримання права на справедливий суд під час проведення судового засідання у дистанційному режимі» (дипломна робота, Київська школа економіки, Київ, 2021), 7-8, <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Sergiy-Gorovenko-Master-Thesis.docx.pdf>.

² Берназюк Олександр Олександрович, «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Ужгородський національний університет, Ужгород, 2021), 192, <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>.

кабінет» ЄСІТС³; п. 4.2. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС⁴), та підписуються створені електронні документи (п. 2.4. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС⁵) і додатки до них (п. 2.6. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС⁶).

До створених електронних документів користувачі Електронного суду можуть додавати інші файли, наприклад, зображення або відеофайли (п. 2.5. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС⁷). У інформаційних та спливаючих вікнах на відповідних сторінках та розділах Електронного суду зазначаються технічні вимоги до форм електронних документів та їх додатків, а також обмеження щодо їх розміру, формату та інших характеристик (п. 2.5. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС⁸). Водночас, варто відзначити потребу в більшій різноманітності шаблонів процесуальних документів та в додаткових інструментах редагування текстів і створення документів в електронному кабінеті.

Користувач Електронного суду може відслідковувати рух та стан розгляду процесуальних та інших документів (п. 2.7. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС⁹); зокрема, завдяки можливості формування «картки руху документу» надається доступ до такої інформації: стан документу, дата створення, дата останнього коригування, дата підписання, дата відправки до суду, дата реєстрації в суді, дата набрання законної сили (п. 5.12.5. Інструкції з використання підсистеми «Електронний кабінет» ЄСІТС¹⁰; п. 5.1.22. Інструкції

³ Інструкція з використання підсистеми «Електронний кабінет» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Інструкція_користувача_Електронного_кабінету_ЄСІТС.pdf.

⁴ Інструкція користувача підсистеми «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/e/e4/Інструкція_користувача_Електронного_суду_ЄСІТС.pdf.

⁵ *Ibid.*

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Інструкція з використання підсистеми «Електронний кабінет» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Інструкція_користувача_Електронного_кабінету_ЄСІТС.pdf.

користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС¹¹). Також було б доцільним передбачити серед переліку доступної інформації про рух документа і такий індикатор як «дата реєстрації в суді».

Відповідно до наявної судової практики можна зробити висновок про обов'язок учасника судового провадження відслідковувати у своєму електронному кабінеті рух та стан розгляду документа в суді¹². Як зазначено у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 12 листопада 2024 року у справі №120/17546/23, «З аналізу зазначених положень Інструкції вбачається, що функціонал Електронного суду наділяє особу, яка звертається до суду з процесуальним документом (заявою) через Електронний суд, можливістю відслідковувати рух та стан розгляду в суді поданих цією особою документів» (пункт 30 постанови)¹³; «відповідач мав би упевнитися в направленні сформованої 09.05.2024 апеляційної скарги до суду апеляційної інстанції, перевібивши в Електронному кабінеті користувача, від імені якого подавалися документи, статус апеляційної скарги та наявність відомостей про її доставку до суду» (пункт 31 постанови)¹⁴.

ЄСІТС дозволяє користувачам подавати до суду первинні та вторинні заяви, інші процесуальні документи в електронній формі (п. 12, п. 12.13.1. Інструкції з використання підсистеми «Електронний кабінет» ЄСІТС¹⁵), отримувати та оскаржувати рішення суду (п. 12.14. Інструкції з використання підсистеми «Електронний кабінет» ЄСІТС¹⁶), а також дистанційно брати участь

¹¹ Інструкція користувача підсистеми «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/e/e4/Інструкція_користувача_Електронного_суду_ЄСІТС.pdf.

¹² Тетяна Рабко, «Обов'язок сторони у власному Електронному кабінеті відслідковувати рух та стан розгляду документів у суді», Вища школа адвокатури НААУ, 17.12.2024, <https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/oboviazok-storoni-u-vlasnomu-elektronnomu-kabineti-vidslidkovuvati-rux-ta-stan-rozgliadu-dokumentiv-u-sudi>.

¹³ Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, постанова від 12 листопада 2024 року, справа №120/17546/23, адміністративне провадження № К/990/30953/24 (Київ, 2024), <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123060147>.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Інструкція з використання підсистеми «Електронний кабінет» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Інструкція_користувача_Електронного_кабінету_ЄСІТС.pdf.

¹⁶ Інструкція з використання підсистеми «Електронний кабінет» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Інструкція_користувача_Електронного_кабінету_ЄСІТС.pdf.

у судових засіданнях. Засобами Електронного суду користувачі можуть в режимі онлайн сплатити судовий збір (п. 2.28., п. 12.11. Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС¹⁷; п. 12.12. Інструкції з використання підсистеми «Електронний кабінет» ЄСІТС¹⁸).

Розвиток подальшої цифровізації правосуддя є частиною євроінтеграційних зобов'язань України. Стратегічний курс України на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору – закріплений в Конституції України¹⁹ і має бути основним орієнтиром при розгляді перспектив розвитку українського електронного судочинства.

Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (надалі – Угода про асоціацію), передбачено: «Сторони зміцнюють своє співробітництво щодо розвитку інформаційного суспільства на користь приватних осіб і бізнесу через забезпечення загальнодоступності інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та через кращу якість послуг за доступними цінами» (ст. 389)²⁰.

Стаття 391 Угоди про асоціацію передбачає, що співробітництво щодо розвитку інформаційного суспільства охоплює, зокрема, такі сфери: «а) сприяння широкому доступу, поліпшення безпеки мереж та широкому використанню ІКТ приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження онлайн-послуг, зокрема електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони

¹⁷ Інструкція користувача підсистеми «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/e/e4/Інструкція_користувача_Електронного_суду_ЄСІТС.pdf.

¹⁸ Інструкція з використання підсистеми «Електронний кабінет» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року, https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Інструкція_користувача_Електронного_кабінету_ЄСІТС.pdf.

¹⁹ Конституція України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

²⁰ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

здоров'я і електронного навчання»²¹. А стаття 394 Угоди про асоціацію встановлює, що «Сторони сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій»²².

Як закріплено у Звіті про прогрес України в межах Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року, «потрібно більше зусиль для цифровізації системи правосуддя» (с. 32 Звіту)²³. Зазначений Звіт вказує, зокрема, на таке: «Функціональний аудит ЄСІТС, завершений у серпні 2024 року, вказав на недоліки в процесах координації, управління та обслуговування ІКТ в судовій системі. Україна також має ухвалити законодавство для розширення використання дистанційних онлайн-слухань. Певного прогресу було досягнуто в регулюванні використання електронних кабінетів для обміну документами, забезпечення інтероперабельності між ЄСІТС та іншими державними реєстрами, а також цифровізації в системі кримінальної юстиції» (с. 32 Звіту)²⁴.

Національною економічною стратегією на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, закріплено, зокрема, таку стратегічну ціль за напрямом «верховенство права»: «забезпечення справедливого правосуддя в Україні, що базується на верховенстві права, захисті прав і свобод людини, фізичних та юридичних осіб»²⁵, та, в тому числі, такі завдання для досягнення цієї стратегічної цілі:

«розроблення в установленому порядку законопроектів щодо:

- переведення в електронну форму процесів документообігу в судах

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*

²³ “more efforts are needed to digitalise the justice system”, European Commission, Commission Staff Working Document, *Ukraine 2024 Report, Accompanying the document, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 2024 Communication on EU enlargement policy*, SWD(2024) 699 final (Brussels, 30.10.2024), 1-104, 32, https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf.

²⁴ “A functional audit of UJITS, completed in August 2024, pointed to the deficiencies in the judiciary’s ICT coordination, management and maintenance processes. Ukraine should also adopt legislation to expand the use of remote online hearings. Some progress was achieved with the regulation of electronic cabinet use for the exchange of documents, interoperability between UJITS and other state registers and digitalisation of the criminal justice chain”, *Ibid.*

²⁵ *Національна економічна стратегія на період до 2030 року*, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

- запровадження можливості розгляду окремих категорій справ он-лайн незалежно від місцеперебування сторін і суду
- спрощення судових процедур у тій мірі, яка не погіршує гарантій судового захисту, прав і свобод людини
- забезпечення повного функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи
- оновлення Єдиного державного реєстру судових рішень на основі доопрацьованої архітектури
- запровадження системи штучного інтелекту для сприяння самостійному врегулюванню правового спору сторонами, а також для підготовки проектів судових рішень
- забезпечення значної кількості сервісів судів та судових послуг в електронному режимі»²⁶.

За напрямом «Цифрова економіка» Національною економічною стратегією на період до 2030 року передбачено, що «цифрові технології – основа добробуту України; світ, де створюються наші нові можливості; сфера, що визначає суть трансформацій у країні для кращого життя, роботи, творчості, навчання»²⁷.

У затвердженому розпорядженні Кабінету Міністрів України від 09 лютого 2024 р. № 133-р плані заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року (План заходів), для виконання рекомендації Європейської Комісії завершити комплексний технічний та функціональний аудит існуючих інформаційно-телекомунікаційних систем, бізнес-процесів та організаційної структури передбачені такі заходи: 1) проведення технічного та функціонального аудиту ЄСІТС (вересень 2024 року); 2) розроблення та

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

затвердження нової концепції ЄСІТС з урахуванням результатів вищевказаного аудиту (грудень 2024 р.)²⁸.

Також Планом заходів відзначено рекомендацію Європейської Комісії схвалити та розпочати реалізацію дорожньої карти модернізації інформаційно-телекомунікаційних систем у судовій системі, включно з розробленням нової системи управління справами, на основі результатів технічного та функціонального аудиту ЄСІТС²⁹. На виконання цієї рекомендації передбачені такі заходи зі строком виконання до грудня 2027 року: «розроблення дорожньої карти модернізації відповідних інформаційно-телекомунікаційних систем; розроблення функціональних вимог для модифікації існуючих та розроблення нових інформаційно-телекомунікаційних систем; розроблення технічних завдань модифікації існуючих та розроблення нових інформаційно-телекомунікаційних систем; впровадження розроблених програмних продуктів»³⁰.

Згідно з рекомендаціями Європейської Комісії було проведено технічний та функціональний аудит системи ЄСІТС³¹. За результатами цього аудиту 30 жовтня 2024 року у місті Києві було презентовано проєкт нової концепції Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (ЄСІКС)³². Нова концепція ЄСІКС, згідно з проєктом, доступним на веб-порталі «Судова влада України»³³, передбачає функціонування десяти підсистем: «1. Електронний документообіг суду. 2. Відеоконференцзв'язок. 3. Вебпортал суддівської влади. 4. Єдиний державний реєстр судових рішень. 5. Єдиний державний реєстр виконавчих документів. 6. Управління персоналом та фінансово-господарською діяльністю

²⁸ План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09 лютого 2024 р. № 133-р., <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-vykonannia-rekomendatsii-ievropeiskoi-komisii-predstavlenykh-u-t90224?fbclid=IwAR2wBTVoHXQtpZtuJshkIRK1twU55Dcn4Uo1eqaEwbG0319OtNvw935tTrc>.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

³¹ «Технічний аудит модулів ЄСІТС завершено: подробиці», Судово-юридична газета, Суд інфо, 25.12.2023, <https://sud.ua/uk/news/sud-info/289023-tekhnicheskiy-audit-moduley-esits-zavershen-podrobnosti>.

³² Анастасія Ковальова, «Презентована нова концепція Електронного суду, створена за підтримки USAID», главком, 1.11.2024, https://glavcom.ua/news/prezentovana-nova-kontseptsija-elektronnoho-sudu-stvorena-za-pidtrimki-usaid-1029103.html?utm_source=chatgpt.com.

³³ «Концепція ЄСІКС», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>.

органів судової влади. 7. Суддівське досьє. 8. Управління навчанням. 9. Дайджести та коментарі. 10. Опрацювання звернень викривачів».³⁴ Відповідно до проєкту концепції заплановано забезпечення функціонування персонального простору користувача ЄСІКС, побудованого в форматі Super-app.³⁵ При цьому, передбачено посилений захист інформації в системі, для якого повинно бути забезпечено, зокрема, мультифакторну автентифікацію користувачів, захищений обмін даними (в разі потреби) з використанням криптографічного захисту, резервне копіювання інформації системи.³⁶ Підсистема «Електронний документообіг суду», яка є основою ЄСІКС, за новою концепцією має забезпечувати багато функцій, в тому числі, створення документів з використанням компоненту «Текстовий редактор» та «Шаблонізатор», оцифрування паперових документів та розпізнавання тексту, автоматичне заповнення інформації в документах на базі наявної та ін.³⁷ Для підвищення ефективності функціонування підсистеми передбачається можливість використання штучного інтелекту, наприклад, для здійснення пошуку тексту, генерації проєктів документів, перевірки тексту документів на наявність орфографічних та змістових помилок, формування стислого змісту документа, підбору відповідної судової практики та підбір оптимальної моделі розгляду справи.³⁸ Розбудову нової ЄСІКС згідно з проєктом було заплановано здійснити до 2028 року³⁹, проте можливість здійснення цього проєкту перебуває у невизначеному стані.⁴⁰ Для належної та сталої реалізації модернізованої ЄСІКС важливим є посилення інституційної спроможності Державної судової адміністрації України та ДП «ІСС» за державної підтримки.

³⁴ *Ibid*, с. 21.

³⁵ *Ibid*, с. 17.

³⁶ *Ibid*, с. 19, 20.

³⁷ *Ibid*, с. 23, 44.

³⁸ *Ibid*, с. 23, 24.

³⁹ *Ibid*, с. 44.

⁴⁰ «Модернізація ЄСІТС під загрозою – Державна судова адміністрація шукає нові джерела фінансування», Судово-юридична газета, Суд інфо, 17.02.2025, <https://sud.ua/uk/news/publication/323305-modernizatsiya-esits-pod-ugrozoy-gosudarstvennaya-sudebnaya-administratsiya-ischet-novye-istochniki-finansirovaniya>.

Загалом, аналізуючи стратегічні напрями та перспективи розвитку електронного судочинства в Україні слід, перш за все, зважати на цілі впровадження електронного судочинства і, загалом, функціонування судової влади. У зв'язку з цим, варто звернути увагу на основоположний Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який згідно з преамбулою «визначає організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і забезпечує право кожного на справедливий суд»⁴¹. Відповідно до статті 2 цього Закону, яка визначає завдання суду, «Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України»⁴². Таким чином, саме зазначені цілі і завдання мають бути орієнтиром для впровадження та розвитку електронного судочинства: верховенство права, європейські стандарти, забезпечення кожному права на справедливий суд та поваги до інших прав і свобод.

Як резюмує Берназюк О.О., функціональні можливості електронного судочинства (зокрема, підсистеми «Електронний суд») для зовнішніх користувачів спрямовані на «підвищення оперативності, зручності, доступності до правосуддя, забезпечення дотримання таких конституційних засад здійснення правосуддя, як верховенство права, що досягається, головним чином, через захисні механізми системи від несанкціонованого втручання в її роботу, корегування або знищення інформації (що міститься у судових рішеннях, інших процесуальних документах), а також шляхом забезпечення послідовного призначення справи до розгляду у черговості надходження та реєстрації позовних заяв (скарг), усунення можливості суб'єктивного втручання у процес визначення пріоритетності судової справи у межах встановленого

⁴¹ Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 31, ст.545, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

⁴² *Ibid.*

процесуальними кодексами строку її розгляду тощо»⁴³. У свою чергу, для внутрішніх користувачів, таких як, наприклад, судді та працівники апаратів судів, функціональні можливості спрямовані на забезпечення автоматизації процесів управління судовими справами, що «дає змогу не тільки суттєво спростити управлінський цикл, а й вирішити деякі інші завдання, пов'язані із забезпеченням законності в судочинстві, мінімізацією арифметичних, методичних, граматичних помилок, зумовлених так званим «людським фактором», що фактично визначає перехід до нової форми публічного управління в судах»⁴⁴.

Русанова І.О. зазначає, що інструменти електронного правосуддя є необхідною гарантією електронної демократії, адже судова влада є ключовим компонентом демократії, а доступ до правосуддя – це важливий аспект доступу до демократичних процесів та інститутів⁴⁵.

Право на справедливий суд закріплене у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁴⁶ і включає ряд складових, серед яких, виходячи з положень вказаної статті, можна виокремити, зокрема, такі: право на справедливий розгляд справи; право на публічний розгляд справи; право на розгляд справи упродовж розумного строку; право на розгляд справи незалежним і безстороннім судом, встановленим законом; презумпція невинуватості; права обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, в тому числі, право бути негайно і детально поінформованим зрозумілою мовою про характер і причини висунутого обвинувачення, мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту, захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, одержувати безоплатну допомогу перекладача за потреби, допитувати свідків обвинувачення або

⁴³ Берназюк Олександр Олександрович, «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Ужгородський національний університет, Ужгород, 2021), 261, <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>.

⁴⁴ *Ibid*, 268.

⁴⁵ Русанова І.О., «Сучасні проблеми запровадження електронного судочинства в Україні», *Публічне право* № 3 (43) (2021): 42, <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19284/1/41-49.pdf>.

⁴⁶ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини), https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення⁴⁷. Елементом права на справедливий суд також є право на доступ до суду⁴⁸.

Ханик-Посполітак Р.Ю. також відзначає основоположне право на судовий захист та важливість функціонування електронного правосуддя для реалізації принципу доступності правосуддя⁴⁹.

Тримаючи у фокусі вищезазначені орієнтири, нові технологічні та організаційні спроможності електронного судочинства мають сприяти вирішенню поточних проблем його функціонування, таких як технічні збої та загрози кібербезпеці. Науковці відзначають ризик втрати інформації в електронній формі через втручання в систему⁵⁰, а, відтак, необхідність мінімізації цього ризику. Як зазначено у Національній економічній стратегії на період до 2030 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, «За Глобальним індексом кібербезпеки Україна займає 54 місце із 175 країн. Відставання від розвинених країн зумовлено невідповідністю сучасним викликам системи забезпечення кібербезпеки та відповідних професійних стандартів, слаборозвиненою системою реагування на кібератаки тощо»⁵¹. Для підвищення рівня кібербезпеки Національною економічною стратегією на період до 2030 року передбачено такі завдання:

«впровадження організаційно-технічної моделі національної системи кібербезпеки

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ Горovenko Сергій Анатолійович, «Дотримання права на справедливий суд під час проведення судового засідання у дистанційному режимі» (дипломна робота, Київська школа економіки, Київ, 2021), 6, <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Sergiy-Gorovenko-Master-Thesis.docx.pdf>; Рада Європи, Європейський суд з прав людини, *Посібник зі статті 6. Право на справедливий суд (Цивільна частина)*, 14, https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Guide_Art_6_UKR.pdf.

⁴⁹ Ханик-Посполітак Р.Ю., «Електронне правосуддя: сучасні європейські стандарти в цивільному судочинстві України», у *Міжнародна науково-практична конференція «Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства»: збірник наукових праць* (Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», факультет правничих наук, 2017): 52-53, <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20bf6159-18e0-4375-bec3-6624c8510f29/content>.

⁵⁰ Кanyка Наталя Валеріївна, «Адміністративно-правове забезпечення електронного судочинства в Україні» (автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023), 9-10, https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/kanyka/aref_Kanyka.pdf.

⁵¹ *Національна економічна стратегія на період до 2030 року*, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

розроблення проекту закону щодо створення галузевих центрів управління кібербезпекою та відповідних кіберінфраструктур

впровадження нових стандартів у галузі захисту та безпеки інформації з урахуванням міжнародних стандартів, прийнятих в інших державах, зокрема NIST, ISO, Cobit

забезпечення впровадження операторами та провайдерами засобів моніторингу Інтернет-трафіку для проведення оперативно-розшукових заходів уповноваженими правоохоронними органами (системи класу DPI)

утворення центрів реагування на кіберінциденти (SOC) та центрів обміну інформацією про кібератаки (ISAC)

забезпечення імплементації Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність, ратифікованої Законом України від 7 вересня 2005 р. № 2824-IV

визначення кіберкомандування, що здійснюватиме активну протидію кібератакам на військові об'єкти та об'єкти критичної інфраструктури в мирний та воєнний час»⁵². Зазначені заходи мають сприяти захисту даних і в електронному судочинстві, що є особливо важливим для забезпечення захисту прав людини, зважаючи на характер інформації, що зберігається в ЄСІТС. Важливо, щоб цифровізація у сфері правосуддя була спрямована не лише на запровадження інновацій, але й відповідала безпековим стандартам, зокрема, ISO/IEC 15408 та FIPS 140-2.⁵³

Звісно, доцільним є використання сучасних технологічних рішень, зокрема, й з використанням штучного інтелекту, з метою забезпечення стабільної та ефективної роботи електронного судочинства. Державна судова адміністрація зазначала про плани використовувати штучний інтелект для обслуговування модулів ЄСІТС⁵⁴. Згідно з проектом концепції ЄСІКС, «штучний інтелект може бути використаний для реалізації таких функцій: – розпізнавання текстів завантажених в Систему документів (Optical Character Recognition),

⁵² *Ibid.*

⁵³ «Концепція ЄСІКС», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>, с. 18.

⁵⁴ «Як буде виглядати модернізована ЄСІТС: концепція Державної судової адміністрації», Судово-юридична газета, Суд інфо, 20.07.2024, <https://sud.ua/uk/news/publication/305836-kak-budet-vyglyadet-modernizirovannaya-esits-kontseptsiya-gosudarstvennoy-sudebnoy-administratsii>.

класифікація таких документів; – виявлення в текстах документів інформаційних сутностей, що можуть мати юридичне значення (Entity Recognition), деперсоналізація (PII Removal) та маскування конфіденційної інформації (Data Masking); – стенограма судових засідань та службових нарад, інші перетворення мовлення в текст на запит користувача (Speech 2 text); – озвучування текстів судових рішень, інших документів на запит користувача, озвучування елементів інтерфейсу Системи, зокрема для людей з порушенням зору (Text 2 speech); – узагальнення вмісту документів, перевірка вмісту на наявність змістових, граматичних, орфографічних, пунктуаційних помилок; – перевірка актуальності норм законодавства, на які посилається автор документа; – автоматичний переклад документів; – контекстний семантичний пошук релевантних документів, підбір судової практики; – рекомендація методології дослідження матеріалів та розгляду судової справи; – генерація проєктів процесуальних документів; – виявлення девіацій під час розгляду судової справи, зокрема ігнорування контексту, поданих доказів та аргументів, відхилення від загальної судової практики розгляду в аналогічних справах; – надання базової правової допомоги користувачам».⁵⁵ Попри значні додаткові можливості штучного інтелекту для системи правосуддя, з урахуванням поточного розвитку штучного інтелекту та рівня суспільної довіри до технологій та загальної цифрової грамотності, використання штучного інтелекту для надання базової правової допомоги користувачам, як передбачено проєктом концепції ЄСІКС, на думку автора, наразі може вважатися передчасним.

Розглядаючи перспективи впровадження штучного інтелекту в системі правосуддя України, варто звернути увагу на орієнтири, що містяться, зокрема, у Висновку КРЄС № 26 (2023): *Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві*⁵⁶, в прийнятій Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) Етичній хартії використання штучного

⁵⁵ «Концепція ЄСІКС», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>, с. 43.

⁵⁶ Консультативна рада європейських суддів, *Висновки КРЄС № 26 (2023): Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві*, ССЈЕ(2023)3 (Страсбург, 1.12.2023), https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynyy_pereklad.pdf.

інтелекту у судових системах та їх середовищі⁵⁷, в затверджених на її виконання дорожніх картах⁵⁸ та інструментах оцінки⁵⁹, у Висновку Ради Європейського Союзу «Доступ до правосуддя - використання можливостей діджиталізації» (2020)⁶⁰, а також в документах ПАРЄ⁶¹. У Висновку КРЄС № 26 (2023) наголошено, на допоміжному, асистивному характері штучного інтелекту в правосудді: «ШІ має радше підтримувати, а не замінювати суддів» (пункт 5)⁶². У пункті 39 Висновків Ради Європейського Союзу «Доступ до правосуддя – використання можливостей діджиталізації» підкреслено, що «використання інструментів штучного інтелекту не повинно впливати на повноваження суддів щодо прийняття рішень або на незалежність суддів»⁶³, а «[с]удове рішення завжди має прийматися людиною і не може бути делеговане штучному інтелекту»⁶⁴. Етична хартія використання штучного інтелекту у судових системах та їх середовищі закріплює: «[к]оли інструменти штучного інтелекту використовуються для вирішення спору або як інструмент для допомоги в ухваленні судових рішень чи надання рекомендацій громадськості, важливо

⁵⁷ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), *European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment*, adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018), <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.

⁵⁸ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), *Revised roadmap for ensuring an appropriate follow-up of the CEPEJ Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment*, CEPEJ(2021)16, document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021 (Strasbourg, 9 December 2021), <https://rm.coe.int/cepej-2021-16-en-revised-roadmap-follow-up-charter/1680a4cf2f>.

⁵⁹ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), *Assessment Tool for the Operationalisation of the European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*, CEPEJ(2023)16final, document adopted by the CEPEJ at its 41st plenary meeting, 4-5 December 2023 (4 December 2023), <https://rm.coe.int/cepej-2023-16final-operationalisation-ai-ethical-charter-en/1680adcc9c>.

⁶⁰ Council Conclusions 'Access to justice – seizing the opportunities of digitalisation', 2020/C 342 I/01, OJ C 342I, p. 1–7, Document 52020XG1014(01) (14.10.2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2020.342.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A342I%3ATOC>.

⁶¹ Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights, *Justice by algorithm – the role of artificial intelligence in policing and criminal justice systems*, Report, Doc. 15156, Rapporteur Mr. Boriss Cilevičs, Latvia, SOC (01.10.2020), <https://pace.coe.int/en/files/28723/html>; Parliamentary Assembly, *Resolution 2341 (2020), Need for democratic governance of artificial intelligence*, text adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly (22.10.2020), <https://pace.coe.int/en/files/28803/html>.

⁶² Консультативна рада європейських суддів, *Висновок КРЄС № 26 (2023): Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві*, CCJE(2023)3 (Страсбург, 1.12.2023), https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynny_pereklad.pdf.

⁶³ "... the use of artificial intelligence tools must not interfere with the decision-making power of judges or judicial independence", Council Conclusions 'Access to justice – seizing the opportunities of digitalisation', 2020/C 342 I/01, OJ C 342I, p. 1–7, Document 52020XG1014(01) (14.10.2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2020.342.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A342I%3ATOC>.

⁶⁴ "A court decision must always be made by a human being and cannot be delegated to an artificial intelligence tool", *Ibid.*

забезпечити, щоб вони не підривали гарантії права на доступ до суду та права на справедливий судовий розгляд (рівність сторін та повага до змагального процесу)»⁶⁵.

Мета, принципи та завдання розвитку технологій штучного інтелекту в Україні визначені в Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. Розділом «Правосуддя» Концепції передбачено, що для досягнення мети Концепції слід забезпечити виконання таких завдань:

«подавший розвиток вже існуючих технологій у сфері правосуддя (Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, Електронний суд, Єдиний реєстр досудових розслідувань тощо);

впровадження консультативних програм на основі штучного інтелекту, які відкривають доступ до юридичної консультації широким верствам населення;

попередження суспільно небезпечних явищ шляхом аналізу наявних даних за допомогою штучного інтелекту;

визначення необхідних заходів ресоціалізації засуджених шляхом проведення аналізу наявних даних за допомогою технологій штучного інтелекту;

винесення судових рішень у справах незначної складності (за взаємною згодою сторін) на основі результатів аналізу, здійсненого з використанням технологій штучного інтелекту, стану дотримання законодавства та судової практики»⁶⁶. У 2021 році Вища рада правосуддя прийняла рішення про погодження проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» за умови врахування відповідних пропозицій та зауважень до нього⁶⁷.

⁶⁵ “When artificial intelligence tools are used to resolve a dispute or as a tool to assist in judicial decision-making or to give guidance to the public, it is essential to ensure that they do not undermine the guarantees of the right of access to the judge and the right to a fair trial (equality of arms and respect for the adversarial process)”, European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), *European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment*, adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018), 8, <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.

⁶⁶ Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

⁶⁷ Вища рада правосуддя, «ВРП ініціює запуск пілотного проекту щодо застосування штучного інтелекту на базі суду першої інстанції», Вища рада правосуддя, 10.02.2021, <https://www.hcj.gov.ua/news/vrp-iniciyuye-zapusk-pilotnogo-proyektu-shchodo-zastosuvannya-shtuchnogo-intelektu-na-bazi-sudu>.

Водночас, статтею 16 Кодексу суддівської етики, затвердженого XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року, зі змінами, внесеними згідно з рішенням з'їзду суддів від 18 вересня 2024 року, передбачено, що «[в]икористання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це не впливає на незалежність та неупередженість судді, не стосується оцінки доказів і процесу ухвалення рішень та не порушує вимог законодавства»⁶⁸.

Штучний інтелект вже почав використовуватися в системі правосуддя України. Як успішний приклад використання можливостей штучного інтелекту можна зазначити базу правових позицій Верховного Суду⁶⁹, яка «дає змогу здійснювати пошук релевантної практики Верховного Суду за великим текстовим фрагментом, за ключовим словом (ключовими словами), за текстовим документом, а також за посиланням на судові рішення, узятим із Єдиного державного реєстру судових рішень»⁷⁰.

Штучний інтелект має значний потенціал для вдосконалення і підвищення ефективності функціонування електронного судочинства, дозволяючи обробляти значні обсяги інформації, генерувати тексти та впорядковувати дані, таким чином, сприяючи, зокрема, економії часових і фінансових ресурсів. Разом з тим, враховуючи поточний стан розвитку штучного інтелекту та орієнтуючись на принцип верховенства права, використання штучного інтелекту при здійсненні правосуддя повинно мати виключно допоміжний, асистивний характер, в жодному разі не замінюючи суддю щодо здійснення правосуддя та не завдаючи шкоди незалежності судді та суду.

Варто відзначити важливість забезпечення захисту персональних даних в межах функціонування електронного суду. Захист персональних даних має відповідати положенням чинного українського законодавства, а також бути орієнтованим на стандарти законодавства ЄС, зокрема, положення Загального

⁶⁸ Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року, зі змінами, внесеними згідно з рішенням з'їзду суддів від 18 вересня 2024 року, <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.

⁶⁹ Верховний Суд, «Знаходьте правові позиції», <https://lpd.juscourt.com/home/all?key=7jl4wtkhi315&page=1>.

⁷⁰ Інструкція з використання інструментів пошуку в Базі правових позицій Верховного Суду, <https://drive.google.com/file/d/1ibUAxcKT-rsVNSvRuSBN4a4K3R5TrRd/view>.

регламенту про захист даних (GDPR)⁷¹. Крім того, доцільно відзначити положення Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981 року, що набрала чинності для України 01 січня 2011 року.⁷² Зокрема, в контексті захисту персональних даних доцільними є розробка та затвердження інструкцій для суддів та співробітників апаратів судів стосовно використання інновацій в процесі здійснення правосуддя, в тому числі, щодо важливості дотримання обмежень на поширення персональних та інших даних при використанні застосунків на основі штучного інтелекту.

Ще одним напрямком для розвитку є підвищення цифрової грамотності, як серед суддів, так і серед адвокатів та інших потенційних учасників судового процесу. Як вбачається з Національної економічної стратегії на період до 2030 року, «Загальна оцінка цифрової грамотності громадян свідчить про те, що 53 відсотки громадян перебувають нижче позначки “базовий рівень”»⁷³. Науковцями відзначається недостатність інформаційних заходів популяризації системи електронного правосуддя, в тому числі, серед юристів⁷⁴. Крім того, відзначається низький рівень довіри громадян до електронних інструментів здійснення правосуддя⁷⁵. Васильєва-Шаламова Ж.В. та Кожемякіна К.С. також зазначають про проблему зі стабільним доступом до мережі Інтернет як в представників суду, так і в учасників судових проваджень⁷⁶.

Науковці вказують на обмежені через недостатнє матеріальне забезпечення можливості частини громадян України щодо користування

⁷¹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ L 119, 4.5.2016, p. 1–88, Document 32016R0679, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>.

⁷² Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Страсбург, 28 січня 1981 року) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.

⁷³ Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

⁷⁴ Кanyюка Наталя Валеріївна, «Адміністративно-правове забезпечення електронного судочинства в Україні» (автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023), 14, https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/kanyuka/aref_Kanyuka.pdf.

⁷⁵ Коршун Анатолій Олександрович, «Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади та механізм його реалізації: теоретико-правова характеристика» (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Дніпро, 2021), 124.

⁷⁶ Васильєва-Шаламова Ж.В., Кожемякіна К.С., «Електронне судочинство у цивільному процесі України: тенденції розвитку та вплив карантину», *Юридичний науковий електронний журнал* 3 (2022): 80, http://www.lsej.org.ua/3_2022/15.pdf.

сучасними технологіями⁷⁷, що, у свою чергу, ставить під загрозу дотримання принципу рівності⁷⁸. Висловлюються пропозиції на перехідному етапі забезпечувати доступність технічних засобів для використання електронного судочинства громадянами на базі створених спеціальних відділів органів територіальних громад⁷⁹ тощо.

Для ефективного розвитку електронного судочинства є важливою як готовність суддів і працівників апаратів судів до впровадження та підтримки розвитку технологічних інновацій, так і загальний рівень цифрової грамотності громадян.

У свою чергу, інструменти українського електронного судочинства наразі не повною мірою враховують потреби користувачів системи, таких як судді, працівники апаратів судів та інших органів системи правосуддя, учасники судового процесу⁸⁰, тому пріоритетним напрямком для подальшого розвитку електронного судочинства має бути орієнтований на користувача підхід. Інструкції користувачів електронного суду мають бути чіткими, зрозумілими та ілюстративними.

Крім того, необхідним є належне забезпечення судів технічним обладнанням для роботи з електронними документами та системами. Відповідно до пункту 124 Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21, «у разі надходження заяви учасника справи щодо ознайомлення з матеріалами

⁷⁷ Цимбал П.В., Омельчук Л.В., Калініченко Л.Л., «Напрями вдосконалення електронного судочинства в Україні», *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)* 4–5 (8–9) (2017): 153, <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/25/25>; Скочиляс-Павлів О.В., «Сучасний стан електронного судочинства в Україні», *Київський часопис права* 1 (2024): 207-212, 211 <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/425/411>.

⁷⁸ Цимбал П.В., Омельчук Л.В., Калініченко Л.Л., «Напрями вдосконалення електронного судочинства в Україні», *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)* 4–5 (8–9) (2017): 153, <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/25/25>.

⁷⁹ Канюка Наталя Валеріївна, «Адміністративно-правове забезпечення електронного судочинства в Україні» (автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023), 15, https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/kanyka/aref_Kanyka.pdf.

⁸⁰ Берназюк Олександр Олександрович, «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Ужгородський національний університет, Ужгород, 2021), 211, <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>.

справи чи окремими документами в електронному вигляді через підсистему «Електронний суд» суд, який отримав таку заяву, забезпечує сканування відповідних матеріалів справи чи окремих документів у паперовій формі, що перебувають у такому суді, та долучає їх до матеріалів електронної судової справи»⁸¹. Водночас, згідно з процесуальними кодексами, «В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі знеструмлення електромережі суду чи настання інших обставин, які унеможливають функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремої підсистеми (модуля), що забезпечує обмін документами, суд може вручати особі, яка зареєструвала електронний кабінет, будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, у паперовій формі» (ч. 7 ст. 6 Господарського процесуального кодексу України⁸², ч. 7 ст. 14 Цивільного процесуального кодексу України⁸³, ч. 7 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України⁸⁴).

Функціонування електронного судочинства сприяє продовженню здійснення правосуддя навіть в складних умовах воєнного стану в Україні. Подальша технологічна адаптація ЄСІТС (ЄСІКС) до можливих випадків знеструмлення електромережі сприятиме забезпеченню доступу до суду.

Для розвитку електронного судочинства, безсумнівно, важливим є і вдосконалення відповідного нормативно-правового регулювання. У зв'язку з розробкою концепції ЄСІКС, актуальним наразі є фіналізувати та затвердити нову концепцію відповідним актом. Також доцільною є деталізація положень щодо функціонування електронного судочинства на законодавчому рівні, зокрема, на рівні Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Науковці відзначають необхідність комплексної, а не фрагментарної адаптації положень процесуальних кодексів до впровадження електронного

⁸¹ Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджене рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21, <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.

⁸² Господарський процесуальний кодекс України, № 1798-XII, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56 (Київ, 6.11.1991) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.

⁸³ Цивільний процесуальний кодекс України, № 1618-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492 (Київ, 18.03.2004) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

⁸⁴ Кодекс адміністративного судочинства України, № 2747-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446 (Київ, 6.07.2005) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

судочинства⁸⁵. Серед точкових змін відзначається, зокрема, доцільність внесення змін до процесуальних кодексів, які б передбачали можливість суддів брати участь у судовому засіданні за допомогою використання інструментів дистанційного правосуддя поза межами приміщення суду у випадку, якщо проведення судового засідання в приміщенні суду може становити загрозу життю і здоров'ю⁸⁶. Висловлюються пропозиції передбачити у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» можливість у період воєнного або надзвичайного стану запроваджувати особливий режим роботи суду, в тому числі, встановлювати дистанційну форму участі у судовому засіданні суддів та/або секретаря⁸⁷.

Відзначається також необхідність вдосконалення законодавства щодо електронних доказів та проблема підвищеного ризику підроблення електронних документів⁸⁸. Крім того, зважаючи на стрімкий розвиток цифрових технологій, необхідним є розгляд правового статусу та можливості використання досліджень з використанням віртуальної реальності та 3D-сканування в судовому провадженні в якості доказів у справі.

Важливо, щоб особливості фактичного функціонування інструментів електронного суду сприяли реалізації закріплених у статті 129 Конституції України основних засад судочинства, зокрема: рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом; змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; гласності

⁸⁵ Гиляка О.С., «Окремі аспекти функціонування електронного правосуддя в Україні», у *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.) [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.] (Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020): 18, <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>.

⁸⁶ Старченко А.А., «Електронне цивільне судочинство: вплив війни та повоєнний розвиток», *Юридичний науковий електронний журнал* 6 (2024): 121, http://www.lsej.org.ua/6_2024/30.pdf.

⁸⁷ Тихонова Д.С., «Реалізація в умовах воєнного стану електронного адміністративного судочинства», *Європейські перспективи* 3 (2023): 28, https://www.researchgate.net/publication/371357789_REALIZACIA_V_UMOVAN_VOENNOGO_STANU_ELEKTRONNOGO_ADMINISTRATIVNOGO_SUDOCINSTVA.

⁸⁸ Кравцов С.О., Правник С.О., Мошура Л.В., «Електронне судочинство як сучасний тренд», *Юридичний науковий електронний журнал* 4 (2021): 225, http://www.lsej.org.ua/4_2021/55.pdf.

судового процесу та його повного фіксування технічними засобами; розумних строків розгляду справи судом; обов'язковості судового рішення⁸⁹.

Орієнтирами для подальшого розвитку законодавства та практики його застосування є рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам Ради Європи, зокрема, Рекомендація (2001) щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій⁹⁰, Рекомендація (2001) щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб⁹¹, Рекомендація щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції⁹², Рекомендація щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя, ухвалена 28 лютого 1984 року⁹³, Рекомендація (2020) щодо впливу алгоритмічних систем на права людини⁹⁴, Рекомендація (95) щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах⁹⁵, Рекомендація (2003) про архівування електронних документів у правовій сфері⁹⁶, Рекомендація (2009) щодо

⁸⁹ Конституція України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁹⁰ Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року, https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_3_2001_02_28.pdf.

⁹¹ Рекомендація Rec (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року, https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf.

⁹² Рекомендація Rec (2003) 14 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року (неофіційний переклад), https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2003_14_2003_09_09.pdf.

⁹³ Рекомендація (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 367 засіданні заступників міністрів 28 лютого 1984 року (неофіційний переклад), <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fpereli-k-dokumentiv%2Frek-84.doc&wdOrigin=BROWSELINK>.

⁹⁴ Рекомендація (2020) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 1373 засіданні Заступників Міністрів 8 квітня 2020 року (неофіційний переклад з англійської мови), <https://www.vkksu.gov.ua/sites/default/files/field/file/eng/20%20Рекомендація%20%282020%29%201%20Комітету%20Міністрів%20державам-членам%20щодо%20впливу%20алгоритмічних.pdf>.

⁹⁵ Рекомендація № R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 543 засіданні заступників міністрів 11 вересня 1995 року (неофіційний переклад), https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_95_11_1995_09_11.pdf.

⁹⁶ Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників

електронної демократії (е-демократії)⁹⁷, Рекомендація (2003) щодо архівації електронних документів у правовому секторі⁹⁸, Рекомендація (2003) щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції⁹⁹, резолюція Європейського парламенту від 18 грудня 2008 року щодо електронного правосуддя¹⁰⁰, висновки Ради ЄС «Доступ до правосуддя - використання можливостей діджиталізації»¹⁰¹, висновки Консультативної ради європейських суддів (КРЕС), зокрема, Висновок № 14 (2011) КРЕС «Судочинство та інформаційні технології»¹⁰², документи Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЈ) Ради Європи¹⁰³, резолюції Парламентської

міністрів 9 вересня 2003 року (неофіційний переклад),
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2003_15_2003_09_09.pdf.

⁹⁷ *Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy)*, adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies,
https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM2009_1_and_Accomp_Docs/Recommendation%20CM_Rec_2009_1E_FINAL_PDF.pdf.

⁹⁸ *Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі*, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року (неофіційний переклад),
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fperelik-dokumentiv%2Frek-2003-15.doc&wdOrigin=BROWSELINK>.

⁹⁹ *Рекомендація № R (2003) 14 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції*, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року (неофіційний переклад),
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fperelik-dokumentiv%2Frek-2003-14.doc&wdOrigin=BROWSELINK>.

¹⁰⁰ *European Parliament resolution of 18 December 2008 with recommendations to the Commission on e-Justice*, 2008/2125(INI), P6_TA(2008)0637, Official Journal of the European Union CE 45/63, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008IP0637>.

¹⁰¹ Council of the European Union, *Council Conclusions "Access to Justice – Seizing the Opportunities of Digitalisation"*, 11599/20 (Brussels, 8 October 2020), <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11599-2020-INI/en/pdf>.

¹⁰² Консультативна рада європейських суддів, *Висновок КРЕС № 14 (2011) «Судочинство та інформаційні технології»* (Страсбург, 9 листопада 2011 року), https://hej.gov.ua/sites/default/files/field/r_14_2011_2011_11_9.pdf.

¹⁰³ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), *Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts*, CEPEJ(2021)15REV2, document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021) (9 December 2021), <https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej-link-6.pdf>; CEPEJ, *Guidelines on videoconferencing in judicial proceedings*, CEPEJ(2021)4REV4, document adopted by the CEPEJ at its 36th plenary meeting (16 and 17 June 2021) (Strasbourg, 30 June 2021), https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/news07_1.pdf; CEPEJ, *Revised roadmap for ensuring an appropriate follow-up of the CEPEJ Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment*, CEPEJ(2021)16, document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021) (Strasbourg, 9 December 2021), <https://rm.coe.int/cepej-2021-16-en-revised-roadmap-follow-up-charter/1680a4cf2f>; CEPEJ, *Assessment Tool for the Operationalisation of the European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*, CEPEJ(2023)16final, document adopted by the CEPEJ at its 41st plenary meeting, 4-5 December 2023 (4 December 2023), <https://rm.coe.int/cepej-2023-16final-operationalisation-ai-ethical-charter-en/1680adcc9c>; CEPEJ, *European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment*, adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018), <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>; CEPEJ, *Guidelines on how to drive change towards cyberjustice - Stock-taking of tools deployed and summary of good practices* (2017), as adopted at the 28th meeting of the CEPEJ on 7 December 2016, <https://edoc.coe.int/en/efficiency-of-justice/7501-guidelines-on-how-to-drive-change-towards-cyberjustice-stock-taking-of-tools-deployed-and-summary-of-good-practices.html#>; CEPEJ, *Toolkit for supporting the implementation of the Guidelines on how to drive change towards Cyberjustice*, as adopted at

асамблеї Ради Європи¹⁰⁴, Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача у новому тисячолітті»¹⁰⁵ та інші акти.

Науковці відзначають як здобутки і сильні сторони електронного судочинства в Україні, так і певні недоліки і виклики.

Так, Сकोчиляс-Павлів О.В. серед позитивних сторін електронного судочинства відзначає швидкість та ефективність, економію часових та фінансових затрат, економію природних ресурсів, зручність, доступність для людей з обмеженими можливостями, прозорість інформації¹⁰⁶.

Рабко Т.О. відзначає такі переваги електронного судочинства в умовах воєнного стану: «1. Доступ до підсистеми «Електронний суд» є цілодобовим; 2. Можливість онлайн ознайомлення з матеріалами справи в електронному вигляді; 3. «Дія.Підпис» дає можливість громадянам, які вимушено покинули територію країни та не мають можливості отримати кваліфікований електронний підпис від кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг, зареєструватися в Електронному суді та отримати доступ до правосуддя; 4. Електронний підпис (КЕП) дає можливість авторизуватися в підсистемі відеоконференцзв'язку та взяти участь у судовому засіданні онлайн, незважаючи на місцезнаходження; 5. Відсутня необхідність роздруковувати документи та витрачати час і кошти на їх відправлення; 6. Підсистема «Електронний суд» фіксує фактичний час подання процесуальних документів; 7. Можливо відслідковувати рух процесуального документа в будь-який зручний час»¹⁰⁷.

Серед досягнень у сфері цифровізації в системі правосуддя варто відзначити функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень¹⁰⁸,

the 32th plenary meeting of the CEPEJ (13 and 14 June 2019) (Strasbourg, 14 June 2019), CEPEJ(2019)7, <https://rm.coe.int/cepej-toolkit-cyberjustice-en-cepej-2019-7/168094ef3e>.

¹⁰⁴ Parliamentary Assembly, Resolution 2341 (2020), *Need for democratic governance of artificial intelligence*, text adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly (22 October 2020), <https://pace.coe.int/en/files/28803/html>.

¹⁰⁵ Declaration of Principles, *Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium* (2004), Document WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E (12 December 2003), <https://digitallibrary.un.org/record/533621?v=pdf>.

¹⁰⁶ Сकोчиляс-Павлів О.В., «Сучасний стан електронного судочинства в Україні», *Київський часопис права* 1 (2024): 210, <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/425/411>.

¹⁰⁷ Тетяна Рабко, *Електронне судочинство. Сучасні виклики та реалії*, посібник (Вища школа адвокатури НААУ, Київ, 2024): 97, <https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/posibnik-elektronne-sudocinstvo-suchasni-vikliki-ta-realiyi>.

¹⁰⁸ Див. *Єдиний державний реєстр судових рішень*, <https://reyestr.court.gov.ua>.

автоматизованої системи збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень, згідно з Законом України «Про доступ до судових рішень»¹⁰⁹. Попри обмеження, зумовлені воєнним станом та пов'язаними загрозами, а також необхідність вдосконалення в частині захисту даних, зокрема, від кібератак, український Єдиний державний реєстр судових рішень в частині дотримання засад відкритості, прозорості, доступності судових рішень навіть може слугувати прикладом для відповідних реєстрів та баз даних інших держав. Вдосконаленню роботи Єдиного державного реєстру судових рішень може сприяти інтеграція штучного інтелекту у процеси функціонування реєстру, розробка орієнтованого на користувача інтерфейсу реєстру та підвищення стандартів кіберзахисту. Варто також відзначити, що, зважаючи на наповненість та публічну доступність Єдиного державного реєстру судових рішень як бази судової практики, зазначений реєстр може потенційно використовуватися для навчання систем штучного інтелекту, що розробляються для сфери правосуддя, в тому числі, систем генеративного штучного інтелекту та предикативної аналітики. Відповідно до проєкту нової концепції ЄСІКС, підсистема «Єдиний державний реєстр судових рішень» повинна забезпечити: «— централізоване зберігання електронних примірників судових рішень і окремих думок суддів із забезпеченням їх захисту та цілісності; — автоматизовану обробку та знеособлення судових рішень відповідно до вимог законодавства про захист персональних даних, з метою їх подальшого оприлюднення; — загальний доступ неавторизованим особам до відкритої частини підсистеми відповідно до чинного законодавства; — доступ до повних версій судових рішень авторизованим користувачам для виконання службових обов'язків; — інструменти контекстного, атрибутивного або комбінованого пошуку судових рішень за різними критеріями; — інформаційну взаємодію з іншими електронними інформаційними ресурсами для обміну даними; — автоматичне формування статистичної, оперативної та іншої звітності щодо

¹⁰⁹ Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 року № 3262-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 15, ст. 128 (м. Київ, 22.12.2005), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>.

кількості судових рішень здійснюється з урахуванням різних показників, таких як кількість зареєстрованих рішень, тривалість розгляду справ, їх результативність, а також загальний стан виконання судових рішень»¹¹⁰. Необхідною є інтеграція Єдиного державного реєстру судових рішень в загальну систему ЄСІКС.

Науковці відзначають важливість доступності для кожної особи правосуддя як індикатора відсутності перешкод в реалізації права на справедливий судовий захист¹¹¹.

В принципі 9 Рекомендації щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя, ухваленій ще в 1984 році, йшлося про те, що «[с]удовим органам належить мати в своєму розпорядженні найсучасніші технічні засоби задля здійснення правосуддя за найбільш сприятливих для його ефективності умов, зокрема шляхом полегшення доступу до різних джерел права, а також пришвидшення відправлення правосуддя»¹¹². Такі сучасні технічні засоби мають сприяти доступності та ефективності правосуддя.

Як зазначає Ірха Ю.Б., «право на судовий захист, поряд з правом на справедливий судовий розгляд, правом на ефективний засіб правового захисту та іншими складовими, стали основою концепції «доступу до правосуддя» (access to justice), формування якої відбулося у 70-ті роки ХХ століття»¹¹³. Водночас, вказаний науковець звертає увагу, що поняття «доступ до правосуддя» розуміють і як концепцію, і як принцип, і як право, а тлумачення змісту цього

¹¹⁰ «Концепція ЄСІКС», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>, с. 27, 28.

¹¹¹ Канюка Наталя Валеріївна, «Адміністративно-правове забезпечення електронного судочинства в Україні» (автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023), 12, https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/kanyka/aref_Kanyka.pdf.

¹¹² Рекомендація (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 367 засіданні заступників міністрів 28 лютого 1984 року (неофіційний переклад), <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fperelik-dokumentiv%2Frek-84.doc&wdOrigin=BROWSELINK>.

¹¹³ Ірха Ю.Б., «Сучасні підходи до розуміння поняття «доступ до правосуддя», у *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.) [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.] (Київ, Видавництво ВАІТЕ, 2020): 26, <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>.

поняття з часом зазнає змін разом із розвитком правовідносин, інститутів держави, механізмів охорони та захисту прав і свобод¹¹⁴.

Сакара Н.Ю. розглядає право на доступ до правосуддя як позитивне процесуальне право «у системі прав людини, відповідно до якого кожна особа повинна мати можливість ініціювати судовий розгляд справи щодо своїх цивільних прав і свобод та отримати справедливий та ефективний захист, а держава зобов'язана створити відповідні умови для її реалізації»¹¹⁵.

Науковці наголошують, що впровадження електронного судочинства має орієнтуватися на ключову функцію правосуддя – захист прав особи¹¹⁶.

У Доповіді, ухваленій Європейською комісією «За демократію через право» (Венеційська комісія) на її 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року), серед складових верховенства права виокремлено доступ до правосуддя в незалежних і безсторонніх судах (пункт 41).¹¹⁷

В сучасних умовах стрімкої цифровізації суспільства та держави забезпечення функціонування інструментів електронного судочинства слід розглядати як елемент доступу до правосуддя, що, у свою чергу, є однією з невід'ємних складових верховенства права.¹¹⁸ При цьому, варто також відзначити, що також розуміння верховенства права та реалізація складових верховенства права не є статичними і можуть змінюватися, зокрема, й під впливом технологій на суспільство і державу¹¹⁹. Застосування сучасних

¹¹⁴ *Ibid*, 27, 29.

¹¹⁵ Сакара Н.Ю., *Проблема доступності правосуддя у цивільних справах*, монографія (Харків, Право, 2010), 250.

¹¹⁶ Паскар А.Л., «Дематеріалізація судової процедури: реальність чи абстракція?», *Часопис Київського університету права* 1 (2021): 193, <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/653/621>.

¹¹⁷ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), *Report on the Rule of Law*, adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25-26 March 2011), study No. 512 / 2009, CDL-AD(2011)003rev (Strasbourg, 4 April 2011), 10, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-e).

¹¹⁸ Обговорення під час Днів науки в НаУКМА, 2025, зокрема, Богатчук Д.П., «Електронне судочинство як елемент доступу до правосуддя у структурі верховенства права», *круглий стіл «Захист прав та інтересів особи в умовах реформування приватного права в Україні»*, Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 28 лютого 2025 року (тези подано у збірник матеріалів).

¹¹⁹ Monika Zalnieriute, Lyria Bennett Moses and George Williams, «The Rule of Law and Automation of Government Decision-Making» (1.01.2019, 14.03.2019), forthcoming, *Modern Law Review* 82(3), UNSW Law Research Paper No. 19-14 (2019): 26, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3348831> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3348831>.

технологій може запропонувати настільки суттєві і впливові можливості, що потребуватиме більшого врахування в контексті концепції верховенства права¹²⁰.

Цифровізація та розширене застосування інформаційно-комунікаційних технологій вимагає нових акцентів, зокрема, підвищену увагу до таких правових цінностей та складових верховенства права як прозорість, доступність та підзвітність, реалізації яких мають сприяти ці технології. Так, враховуючи, що електронне судочинство сприяє доступу до судових рішень, інформації про суд, суддів, інших учасників судового процесу та іншої інформації¹²¹, можна стверджувати, що електронне судочинство сприяє утворенню прозорості і підзвітності в судовій системі та є необхідним для практичної реалізації принципу доступності в діяльності судів. Науковці вказують на те, що розвиток електронних інструментів здійснення правосуддя стає основою для дотримання принципу відкритості і гласності в діяльності суду¹²². У свою чергу, гласність і відкритість є умовами забезпечення прозорості здійснення правосуддя.

Якісна цифровізація в системі правосуддя може сприяти зростанню показника індексу верховенства права в Україні¹²³, який за 2024 рік обчислено на рівні 0,49.¹²⁴

У преамбулі Рекомендації (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб відзначено, що «сучасні інформаційні технології стали незамінним засобом у сфері здійснення правосуддя і що вони таким чином сприяють ефективному управлінню державою, яке необхідне для нормального функціонування демократії»¹²⁵.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Берназюк Олександр Олександрович. «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку», (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Ужгородський національний університет, Ужгород, 2021), 210, <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>.

¹²² Коршун Анатолій Олександрович, «Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади та механізм його реалізації: теоретико-правова характеристика» (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Дніпро, 2021), 5.

¹²³ «Концепція ЄСІКС», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>, с. 5.

¹²⁴ “WJP Rule of Law Index”, World Justice Project, Ukraine, Ukraine Overall Score, 2024, <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2024/Ukraine>.

¹²⁵ Рекомендація Rec (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743

Голубєва Н.Ю. виокремлює такі принципи функціонування електронного судочинства: «• відкритість, доступність, достовірність інформації про діяльність судів і своєчасність її надання; • прозорість (транспарентність); • забезпечення права на доступ до інформації про діяльність судів; • дотримання прав громадян на недоторканність приватного життя, особисту і сімейну таємницю, захист їх честі, гідності та ділової репутації, права організацій на захист їх ділової репутації; • свобода пошуку, отримання, передачі та поширення інформації про діяльність судів будь-яким законним способом; • дотримання прав і законних інтересів учасників судового процесу при наданні інформації про діяльність судів; • запобігання втручанню у здійснення правосуддя при наданні інформації про діяльність судів»¹²⁶.

Зважаючи на те, що імплементація електронного судочинства в Україні перебуває на етапі активного розвитку та вдосконалення, варто використовувати найкращі практики зарубіжних держав в цій сфері. При цьому, варто мати на увазі, що цифровізація системи правосуддя – це тривалий процес, який вимагає часу та значних зусиль. Наприклад, як зауважують науковці, у Німеччині процес впровадження електронного судочинства був тривалим і виваженим¹²⁷, а шлях від прийняття пілотного законопроєкту до ефективного функціонування електронного правосуддя у цивільних судах зайняв чимало часу¹²⁸. Закон «Про запровадження електронного документообігу в судочинстві та подальше сприяння електронним правовим операціям» від 5 липня 2017 року¹²⁹

засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року,
https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf.

¹²⁶ Голубєва Н.Ю., *Електронне судочинство: міжнародний досвід*, монографія [електронне видання] (Одеса, Фенікс, 2020): 13, <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039>, DOI: 10.32837/11300.1403.

¹²⁷ Діденко Л.В., «Використання інформаційних комунікацій у цивільному судочинстві Німеччини», *Право і суспільство* 1, частина 2 (2021): 35, http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/1-2_2021/8.pdf.

¹²⁸ Берназюк, Олександр Олександрович, «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку» (дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Ужгородський національний університет, Ужгород, 2021), 207, <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>.

¹²⁹ *Gesetz zur Einführung der elektronischen Akte in der Justiz und zur weiteren Förderung des elektronischen Rechtsverkehrs*, vom 5. Juli 2017, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2017 Teil I Nr. 45, ausgegeben zu Bonn am 12. Juli 2017, https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl117s2208.pdf%27%5D#__bgbl__%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl117s2208.pdf%27%5D__1736013492128.

передбачає, що не пізніше 1 січня 2026 року повсюдно в судах і прокуратурах Німеччини слід вести процесуальні документи в електронному вигляді¹³⁰.

Досліджуючи питання цифровізації в сфері правосуддя в таких країнах як Німеччина, варто брати до уваги їх досвід впровадження інновацій. Наприклад, в Німеччині набуває розвитку та активно обговорюється використання технологій віртуальної реальності в судовому процесі, зокрема, для віртуального відтворення місця злочину у кримінальному провадженні.¹³¹ Використання технологій віртуальної реальності в правосудді має як свої суттєві переваги, так і недоліки, а також породжує ряд етичних питань, які можуть стати предметом окремого дослідження.

Як зазначає Іванюта Н.В., реалізації європейських основ судочинства в Україні сприятиме «[в]досконалення процедур електронного доказування, автоматизація процесу управління справою, безперервна оцінка роботи системи та забезпечення ефективного зв'язку представників сторін, безпека судових матеріалів».¹³²

Безумовно, впровадження електронного судочинства в Україні має відбуватися з урахуванням українських реалій і загальної державної політики щодо цифровізації та цифрового розвитку. Цифровізація у сфері правосуддя має здійснюватися зі збереженням здобутків нашої держави в цій сфері, вирішуючи наявні проблеми та використовуючи найкращий зарубіжний досвід.

Висновки. Розвиток електронного судочинства в Україні, як шляхом організаційних, технологічних, так і законодавчих змін, має бути спрямованим на забезпечення кожному права на справедливий суд та поваги до інших прав і свобод, а також базуватися на засадах верховенства права та європейських стандартах. Відзначаючи як досягнення, так і певні недоліки та виклики впровадження електронного судочинства в Україні, варто розглядати їх через

¹³⁰ “Elektronische Akte in der Justiz”, Justiz-Portal Hamburg, Stand: 16.10.2024, Quelle: Behörde für Justiz und Verbraucherschutz, <https://justiz.hamburg.de/e-justice/elektronische-akte-in-der-justiz>.

¹³¹ Kölner Anwaltverein, «Justitia ist blind – auch wenn sie eine VR-Brille trägt?!», <https://www.koelner-anwaltverein.de/kontakt/>.

¹³² Іванюта Н.В., «Електронне правосуддя в цивільних справах: національний та європейський досвід», *Право і суспільство* 4 (2020): 76, http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/12.pdf.

призму верховенства права, невід'ємною складовою якого є доступ до правосуддя, що в сучасних умовах забезпечується через функціонування інструментів цифровізації. Саме забезпечення верховенства права має бути орієнтиром і мірилом при розгляді перспектив розвитку електронного судочинства, зокрема, розбудови нової ЄСІКС, впровадження штучного інтелекту, використання можливостей віртуальної реальності, 3D-сканування та інших технологій. Таким чином, впровадження інновацій в системі правосуддя має підкріплюватися належними гарантіями кібербезпеки, незалежності суду і суддів, захисту прав і свобод людини, захисту персональних даних, що у кінцевому підсумку сприятиме стабільному та ефективному функціонуванню електронного судочинства та зростання індексу верховенства права України.

Список використаних джерел

1. Берназюк, Олександр Олександрович. «Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку». Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, Ужгородський національний університет, Ужгород, 2021.
<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>.
2. Богатчук Д.П., «Електронне судочинство як елемент доступу до правосуддя у структурі верховенства права». *Круглий стіл «Захист прав та інтересів особи в умовах реформування приватного права в Україні»*, Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 28 лютого 2025 року (подано до збірника матеріалів круглого столу).
3. Васильєва-Шаламова Ж.В., Кожемякіна К.С. «Електронне судочинство у цивільному процесі України: тенденції розвитку та вплив карантину». *Юридичний науковий електронний журнал* 3 (2022): 78-81.
http://www.lsej.org.ua/3_2022/15.pdf.
4. Верховний Суд. «Знаходьте правові позиції».
<https://lpd.juscourt.com/home/all?key=7jl4wtkhi315&page=1>.

5. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, Постанова від 12 листопада 2024 року, справа №120/17546/23, адміністративне провадження № К/990/30953/24. Київ, 2024. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123060147>.
6. Вища рада правосуддя. «ВРП ініціює запуск пілотного проєкту щодо застосування штучного інтелекту на базі суду першої інстанції». Вища рада правосуддя, 10.02.2021. <https://www.hcj.gov.ua/news/vrp-iniciyuue-zapusk-pilotnogo-proyektu-shchodo-zastosuvannya-shtuchnogo-intelektu-na-bazi-sudu>.
7. Гиляка О.С. «Окремі аспекти функціонування електронного правосуддя в Україні». У *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.), редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020, 16-18. <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>.
8. Голубєва Н.Ю. *Електронне судочинство: міжнародний досвід*. Монографія [електронне видання]. Одеса: Фенікс, 2020. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039>, DOI: 10.32837/11300.1403.
9. Горovenko, Сергій Анатолійович. «Дотримання права на справедливий суд під час проведення судового засідання у дистанційному режимі». Дипломна робота, Київська школа економіки, Київ, 2021. <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Sergiy-Gorovenko-Master-Thesis.docx.pdf>.
10. *Господарський процесуальний кодекс України, № 1798-XII*. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56. Київ, 6.11.1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
11. Діденко Л.В. «Використання інформаційних комунікацій у цивільному судочинстві Німеччини». *Право і суспільство* 1, частина 2 (2021): 32-36. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/1-2_2021/8.pdf.
12. Єдиний державний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua>.

13. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 року № 3262-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 15, ст. 128 (м. Київ, 22.12.2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>.
14. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 31, ст. 545. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
15. Іванюта Н.В. «Електронне правосуддя в цивільних справах: національний та європейський досвід». *Право і суспільство* 4 (2020): 72-76. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/12.pdf.
16. Інструкція з використання інструментів пошуку в Базі правових позицій Верховного Суду. https://drive.google.com/file/d/1ibUAxcKT_rsVNSvRuSBN4a4K3R5TrRd/view.
17. Інструкція з використання підсистеми «Електронний кабінет» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року. https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Інструкція_користувача_Електронного_кабінету_ЄСІТС.pdf.
18. Інструкція користувача підсистеми «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджена наказом ДП «ЦСС» №74-ОД від 22.09.2021 року. https://wiki.court.gov.ua/images/e/e4/Інструкція_користувача_Електронного_суду_ЄСІТС.pdf.
19. Ірха Ю.Б. «Сучасні підходи до розуміння поняття «доступ до правосуддя». У *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.), редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін. Київ, Видавництво ВАІТЕ, 2020, 26-30. <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>.
20. Канюка, Наталя. «Адміністративно-правове забезпечення електронного судочинства в Україні». Автореферат дисертації на здобуття наукового

ступеня кандидата юридичних наук, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023.
https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/kanyka/aref_Kanyka.pdf.

21. Ковальова, Анастасія. «Презентована нова концепція Електронного суду, створена за підтримки USAID». Главком, 1.11.2024.
https://glavcom.ua/news/prezentovana-nova-kontseptsija-elektronnoho-sudu-stvorena-za-pidtrimki-usaid-1029103.html?utm_source=chatgpt.com.
22. *Кодекс адміністративного судочинства України, № 2747-IV*. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446 (Київ, 6.07.2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
23. Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року, зі змінами, внесеними згідно з рішенням з'їзду суддів від 18 вересня 2024 року.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.
24. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Страсбург, 28 січня 1981 року).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.
25. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
26. *Конституція України*. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
27. Консультативна рада європейських суддів. *Висновок КРЄС № 26 (2023): Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві*, ССЈЕ(2023)3 (Страсбург, 1.12.2023).
https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynny_pereklad.pdf.

28. Консультативна рада європейських суддів. *Висновок КРЄС № 14 (2011) «Судочинство та інформаційні технології»* (Страсбург, 9 листопада 2011 року). https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_14_2011_2011_11_9.pdf.
29. «Концепція ЄСІКС», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf>.
30. *Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
31. Коршун, Анатолій. «Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади та механізм його реалізації: теоретико-правова характеристика». Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Дніпро, 2021.
32. Кравцов С.О., Правник С.О., Мошура Л.В. «Електронне судочинство як сучасний тренд». *Юридичний науковий електронний журнал* 4 (2021): 224-228. http://www.lsej.org.ua/4_2021/55.pdf.
33. «Модернізація ЄСІТС під загрозою – Державна судова адміністрація шукає нові джерела фінансування», Судово-юридична газета, Суд інфо, 17.02.2025, <https://sud.ua/uk/news/publication/323305-modernizatsiya-esits-pod-ugrozoy-gosudarstvennaya-sudebnaya-administratsiya-ischet-novye-istochniki-finansirovaniya>.
34. *Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.
35. Паскар А.Л. «Дематеріалізація судової процедури: реальність чи абстракція?». *Часопис Київського університету права* 1 (2021): 191-194. <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/653/621>.
36. *План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення*

Європейського Союзу 2023 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09 лютого 2024 р. № 133-р.
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-vykonannia-rekomendatsii-ievropeiskoi-komisii-predstavlenykh-u-t90224?fbclid=IwAR2wBTVoHXQtpZtuJshkIRK1twU55Dcn4Uo1eqaEwbgO319OtNvw935tTrc>.

37. Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджене рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.
38. Рабко, Тетяна. *Електронне судочинство. Сучасні виклики та реалії*. Посібник. Вища школа адвокатури НААУ, Київ, 2024.
<https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/posibnik-elektronne-sudocinstvo-sucasni-vikliki-ta-realiyi>.
39. Рабко, Тетяна. «Обов'язок сторони у власному Електронному кабінеті відслідковувати рух та стан розгляду документів у суді». Вища школа адвокатури НААУ, 17.12.2024. <https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/oboviazok-storoni-u-vlasnomu-elektronnomu-kabineti-vidslidkovuvati-rux-ta-stan-rozgliadu-dokumentiv-u-sudi>.
40. Рада Європи. Європейський суд з прав людини. *Посібник зі статті 6. Право на справедливий суд (Цивільна частина)*.
https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Guide_Art_6_UKR.pdf.
41. Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2003_15_2003_09_09.pdf.
42. Рекомендація № R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах, ухвалено Комітетом

Міністрів Ради Європи на 543 засіданні заступників міністрів 11 вересня 1995 року. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_95_11_1995_09_11.pdf.

43. Рекомендація (2020) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 1373 засіданні Заступників Міністрів 8 квітня 2020 року.
<https://www.vkksu.gov.ua/sites/default/files/field/file/eng/20%20Рекомендація%20%282020%29%201%20Комітету%20Міністрів%20державам-членам%20щодо%20впливу%20алгоритмічних.pdf>.
44. Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_3_2001_02_28.pdf.
45. Рекомендація Rec (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року.
https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf.
46. Рекомендація (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 367 засіданні заступників міністрів 28 лютого 1984 року.
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fperelik-dokumentiv%2Frek-84.doc&wdOrigin=BROWSELINK>.
47. Рекомендація Rec (2003) 14 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції, ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні

заступників міністрів 9 вересня 2003 року.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2003_14_2003_09_09.pdf.

48. Русанова І.О. «Сучасні проблеми запровадження електронного судочинства в Україні». *Публічне право* № 3 (43) (2021): 41-49. <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19284/1/41-49.pdf>.
49. Сакара Н.Ю. *Проблема доступності правосуддя у цивільних справах*. Монографія. Харків: Право, 2010.
50. Скочиляс-Павлів О.В. «Сучасний стан електронного судочинства в Україні». *Київський часопис права* 1 (2024): 207-212, <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/425/411>.
51. Старченко А.А. «Електронне цивільне судочинство: вплив війни та повоєнний розвиток». *Юридичний науковий електронний журнал* 6 (2024): 119-122. http://www.lsej.org.ua/6_2024/30.pdf.
52. «Технічний аудит модулів ЄСІТС завершено: подробиці». Судово-юридична газета, Суд інфо, 25.12.2023. <https://sud.ua/uk/news/sud-info/289023-tekhnicheskiy-audit-moduley-esits-zavershen-podrobnosti>.
53. Тихонова Д.С. «Реалізація в умовах воєнного стану електронного адміністративного судочинства». *Європейські перспективи* 3 (2023): 24-29. https://www.researchgate.net/publication/371357789_REALIZACIA_V_UMOVAN_VOENNOGO_STANU_ELEKTRONNOGO_ADMINISTRATIVNOGO_SUDOCINSTVA.
54. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
55. Ханик-Посполітак Р.Ю. «Електронне правосуддя: сучасні європейські стандарти в цивільному судочинстві України». У *Міжнародна науково-практична конференція «Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства»*: збірник наукових праць. Київ:

Національний університет «Києво-Могилянська академія», факультет
правничих наук, 2017, 52-55.
<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20bf6159-18e0-4375-bec3-6624c8510f29/content>.

56. *Цивільний процесуальний кодекс України, № 1618-IV*. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492 (Київ, 18.03.2004).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
57. Цимбал П.В., Омельчук Л.В., Калініченко Л.Л. «Напрями вдосконалення електронного судочинства в Україні». *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)* 4–5 (8–9) (2017): 150-155. <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/25/25>.
58. «Як буде виглядати модернізована ЄСІТС: концепція Державної судової адміністрації». *Судово-юридична газета, Суд інфо*, 20.07.2024.
<https://sud.ua/uk/news/publication/305836-kak-budet-vyglyadet-modernizirovannaya-esits-kontseptsiya-gosudarstvennoy-sudebnoy-administratsii>.
59. Council of the European Union. *Council Conclusions ‘Access to justice – seizing the opportunities of digitalisation’*, 2020/C 342 I/01, OJ C 342I, p. 1–7, Document 52020XG1014(01) (14.10.2020). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2020.342.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A342I%3ATOC>.
60. *Declaration of Principles building the information society : a global challenge in the new millennium (2004)*, Document WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E (12 December 2003). <https://digitallibrary.un.org/record/533621?v=pdf>.
61. «Elektronische Akte in der Justiz». Justiz-Portal Hamburg, Stand: 16.10.2024. Quelle: Behörde für Justiz und Verbraucherschutz. <https://justiz.hamburg.de/e-justice/elektronische-akte-in-der-justiz>.
62. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Assessment Tool for the Operationalisation of the European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*.

CEPEJ(2023)16final, document adopted by the CEPEJ at its 41st plenary meeting, 4-5 December 2023 (4 December 2023). <https://rm.coe.int/cepej-2023-16final-operationalisation-ai-ethical-charter-en/1680adcc9c>.

63. European Commission. *Commission Staff Working Document, Ukraine 2024 Report, Accompanying the document, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 2024 Communication on EU enlargement policy*, SWD(2024) 699 final (Brussels, 30.10.2024), 1-104. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf.
64. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). *Report on the Rule of Law, adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session* (Venice, 25-26 March 2011), study No. 512 / 2009, CDL-AD(2011)003rev (Strasbourg, 4 April 2011). [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-e).
65. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment*. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018). <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.
66. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts*. CEPEJ(2021)15REV2, document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021 (9 December 2021). <https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej-link-6.pdf>.
67. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Guidelines on videoconferencing in judicial proceedings*. CEPEJ(2021)4REV4, document adopted by the CEPEJ at its 36th plenary meeting (16 and 17 June 2021)

https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/news07_1.pdf.

68. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Guidelines on how to drive change towards cyberjustice - Stock-taking of tools deployed and summary of good practices (2017)*, as adopted at the 28th meeting of the CEPEJ on 7 December 2016. <https://edoc.coe.int/en/efficiency-of-justice/7501-guidelines-on-how-to-drive-change-towards-cyberjustice-stock-taking-of-tools-deployed-and-summary-of-good-practices.html#>.
69. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Revised roadmap for ensuring an appropriate follow-up of the CEPEJ Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment*. CEPEJ(2021)16. Document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021 (Strasbourg, 9 December 2021). <https://rm.coe.int/cepej-2021-16-en-revised-roadmap-follow-up-charter/1680a4cf2f>.
70. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Toolkit for supporting the implementation of the Guidelines on how to drive change towards Cyberjustice*, as adopted at the 32th plenary meeting of the CEPEJ 13 and 14 June 2019. CEPEJ(2019)7 (Strasbourg, 14 June 2019) <https://rm.coe.int/cepej-toolkit-cyberjustice-en-cepej-2019-7/168094ef3e>.
71. European Parliament. *European Parliament resolution of 18 December 2008 with recommendations to the Commission on e-Justice*, 2008/2125(INI)), P6_TA(2008)0637. Official Journal of the European Union CE 45/63. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008IP0637>.
72. *Gesetz zur Einführung der elektronischen Akte in der Justiz und zur weiteren Förderung des elektronischen Rechtsverkehrs*, vom 5. Juli 2017. Bundesgesetzblatt Jahrgang 2017 Teil I Nr. 45, ausgegeben zu Bonn am 12. Juli 2017. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=%2F%2F%5B%40attr_id%3

D%27bgb117s2208.pdf%27%5D#__bgb1__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgb117s2208.pdf%27%5D__1736013492128.

73. Kölner Anwaltverein. «Justitia ist blind – auch wenn sie eine VR-Brille trägt?!». <https://www.koelner-anwaltverein.de/kontakt/>.
74. Parliamentary Assembly. Committee on Legal Affairs and Human Rights. *Justice by algorithm – the role of artificial intelligence in policing and criminal justice systems*. Report, Doc. 15156, Rapporteur Mr. Boriss Cilevičs, Latvia. SOC (01.10.2020). <https://pace.coe.int/en/files/28723/html>.
75. Parliamentary Assembly. *Resolution 2341 (2020). Need for democratic governance of artificial intelligence*, text adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly (22.10.2020). <https://pace.coe.int/en/files/28803/html>.
76. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). OJ L 119, 4.5.2016, p. 1–88. Document 32016R0679. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>.
77. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy), adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies. https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM_2009_1_and_Accomp_Docs/Recommendation%20CM_Rec_2009_1E_FINAL_PDF.pdf.
78. “WJP Rule of Law Index”. World Justice Project. Ukraine. Ukraine Overall Score, 2024. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2024/Ukraine>.
79. Zalnieriute, Monika, Lyria Bennett Moses, and George Williams. «The Rule of Law and Automation of Government Decision-Making» (1.01.2019, 14.03.2019). Forthcoming, *Modern Law Review* 82(3), UNSW Law Research

Paper No. 19-14 (2019): 1-26. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3348831> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3348831>.

References

1. Bernaziuk, Oleksandr. «Tsyfrovi tekhnolohii u pravi: tendentsii ta perspektyvy rozvytku». Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora yurydychnykh nauk, Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet, Uzhhorod, 2021. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33609>. [Bernaziuk, Oleksandr. ‘Digital Technologies in Law: Trends and Development Perspectives’. Dissertation for the degree of Doctor of Laws, Uzhhorod National University, Uzhhorod, 2021] [in Ukrainian].
2. Bohatchuk D.P., «Elektronne sudochynstvo yak element dostupu do pravosuddia u strukturi verkhovenstva prava». *Kruhlyi stil «Zakhyst prav ta interesiv osoby v umovakh reformuvannia pryvatnoho prava v Ukraini»*, Kyiv: Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia», 28 liutoho 2025 roku (podano do zbirnyka materialiv kruhloho stolu) [Bohatchuk D.P., “Electronic Justice as an Element of Access to Justice in the Structure of the Rule of Law”. *Roundtable “Protection of Rights and Interests of a Person in the Context of Reforming Private Law in Ukraine”*, Kyiv: National University of Kyiv-Mohyla Academy, February 28, 2025 (submitted to the roundtable proceedings)].
3. Council of the European Union. *Council Conclusions ‘Access to justice – seizing the opportunities of digitalisation’*, 2020/C 342 I/01, OJ C 342I, p. 1–7. Document 52020XG1014(01) (14.10.2020). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2020.342.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A342I%3ATOC>.
4. *Declaration of Principles building the information society: a global challenge in the new millennium (2004)*. Document WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E (12 December 2003). <https://digitallibrary.un.org/record/533621?v=pdf>.

5. Didenko L.V. «Vykorystannia informatsiinykh komunikatsii u tsyvilnomu sudochynstvi Nimechchyny», *Pravo i suspilstvo* 1, chastyna 2 (2021): 32-36. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/1-2_2021/8.pdf. [Didenko, L.V., ‘The use of information communications in civil proceedings in Germany’, *Law and Society* 1, part 2 (2021): 32-36] [in Ukrainian].
6. “Elektronische Akte in der Justiz”. Justiz-Portal Hamburg, Stand: 16.10.2024. Quelle: Behörde für Justiz und Verbraucherschutz. <https://justiz.hamburg.de/e-justice/elektronische-akte-in-der-justiz>.
7. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Assessment Tool for the Operationalisation of the European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment*. CEPEJ(2023)16final, document adopted by the CEPEJ at its 41st plenary meeting, 4-5 December 2023 (4 December 2023). <https://rm.coe.int/cepej-2023-16final-operationalisation-ai-ethical-charter-en/1680adcc9c>.
8. European Commission. *Commission Staff Working Document. Ukraine 2024 Report. Accompanying the document. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2024 Communication on EU enlargement policy*, SWD(2024) 699 final (Brussels, 30.10.2024), 1-104. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf.
9. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). *Report on the Rule of Law, adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session* (Venice, 25-26 March 2011). Study No. 512 / 2009, CDL-AD(2011)003rev (Strasbourg, 4 April 2011). [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e).
10. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment*. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-

4 December 2018). <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.

11. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts*, CEPEJ(2021)15REV2, document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021 (9 December 2021). <https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej-link-6.pdf>
12. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Guidelines on videoconferencing in judicial proceedings*. CEPEJ(2021)4REV4, document adopted by the CEPEJ at its 36th plenary meeting (16 and 17 June 2021) (Strasbourg, 30 June 2021). https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/news07_1.pdf
13. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Guidelines on how to drive change towards cyberjustice - Stock-taking of tools deployed and summary of good practices (2017)*, as adopted at the 28th meeting of the CEPEJ on 7 December 2016. <https://edoc.coe.int/en/efficiency-of-justice/7501-guidelines-on-how-to-drive-change-towards-cyberjustice-stock-taking-of-tools-deployed-and-summary-of-good-practices.html#>.
14. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Revised roadmap for ensuring an appropriate follow-up of the CEPEJ Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems and their environment*. CEPEJ(2021)16. Document adopted at the 37th plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg and online, 8 and 9 December 2021 (Strasbourg, 9 December 2021). <https://rm.coe.int/cepej-2021-16-en-revised-roadmap-follow-up-charter/1680a4cf2f>.
15. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Toolkit for supporting the implementation of the Guidelines on how to drive change towards Cyberjustice*, as adopted at the 32th plenary meeting of the CEPEJ 13 and 14 June 2019. CEPEJ(2019)7 (Strasbourg, 14 June 2019) <https://rm.coe.int/cepej-toolkit-cyberjustice-en-cepej-2019-7/168094ef3e>.

16. European Parliament. *European Parliament resolution of 18 December 2008 with recommendations to the Commission on e-Justice*, 2008/2125(INI). P6_TA(2008)0637. Official Journal of the European Union CE 45/63. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008IP0637>.
17. *Gesetz zur Einführung der elektronischen Akte in der Justiz und zur weiteren Förderung des elektronischen Rechtsverkehrs*, vom 5. Juli 2017. Bundesgesetzblatt Jahrgang 2017 Teil I Nr. 45, ausgegeben zu Bonn am 12. Juli 2017. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl117s2208.pdf%27%5D#__bgbl__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl117s2208.pdf%27%5D__1736013492128.
18. Holubieva N.Yu. *Elektronne sudochynstvo: mizhnarodnyi dosvid*, monohrafiia [elektronne vydannia] (Odesa, Feniks, 2020) 204 s. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039>. DOI: 10.32837/11300.1403. [Holubieva N.Y., *Electronic Justice: International Experience*, monograph [electronic edition] (Odesa: Phoenix, 2020) 204 p.] [in Ukrainian].
19. Horovenko, Serhii. «Dotrymannia prava na spravedlyvyi sud pid chas provedennia sudovoho zasidannia u dystantsiinomu rezhymi». Diplomna robota, Kyivska shkola ekonomiky, Kyiv, 2021. <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Sergiy-Gorovenko-Master-Thesis.docx.pdf>. [Horovenko, Serhii. 'Observance of the Right to a Fair Trial during a Court Session in Remote Mode'. Diploma thesis, Kyiv School of Economics, Kyiv, 2021)] [in Ukrainian].
20. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy, № 1798-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1992, № 6, st.56 (Kyiv, 6.11.1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>. [Commercial Procedure Code of Ukraine, No. 1798-XII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1992, No. 6, Article 56 (Kyiv, 6.11.1991)] [in Ukrainian].

21. Hyliaka O.S. «Okremi aspekty funktsionuvannia elektronnoho pravosuddia v Ukraini», U *Suchasni vyklyky ta aktualni problemy sudovoi reformy v Ukraini: Materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Chernivtsi, 16 zhovtnia 2020 r.) [redkol.: O. V. Shcherbaniuk (holova), L.H. Bzova (vidpov. sekr.) ta in.] (Kyiv: Vydavnytstvo VAITE, 2020). 356 s., 16-18. <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>. [Hilyaka O.S. ‘Certain aspects of the functioning of e-justice in Ukraine’. In *Modern Challenges and Current Problems of Judicial Reform in Ukraine: Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference* (Chernivtsi, 16 October 2020) [eds: O. Shcherbaniuk (Chair), L. Bzova (Executive Secretary) and others] (Kyiv: VAITE Publishing House, 2020). 356 pp., 16-18] [in Ukrainian].
22. *Instruktsiia z vykorystannia instrumentiv poshuku v Bazi pravovykh pozytsii Verkhovnoho Sudu.* https://drive.google.com/file/d/1ibUAxcKT_rsVNSvRuSBN4a4K3R5TrRd/view [*Instructions for using the search tools in the Supreme Court Legal Position Database*] [in Ukrainian].
23. *Instruktsiia z vykorystannia pidsystemy «Elektronnyi kabinet» Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy, zatverdzhena nakazom DP «TsSS» №74-OD vid 22.09.2021 roku.* https://wiki.court.gov.ua/images/c/cc/Instruktsiia_korystuvacha_Elektronnoho_kabinetu_YeSITS.pdf [*Instruction on the use of the ‘Electronic Cabinet’ subsystem of the Unified Judicial Information and Telecommunication System, approved by the Order of the State Enterprise ‘IJC’ No. 74-OD of 22.09.2021*] [in Ukrainian].
24. *Instruktsiia korystuvacha pidsystemy «Elektronnyi sud» Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy, zatverdzhena nakazom DP «TsSS» №74-OD vid 22.09.2021 roku.* https://wiki.court.gov.ua/images/e/e4/Instruktsiia_korystuvacha_Elektronnoho_sudu_YeSITS.pdf. [*User Manual of the Electronic Court Subsystem of the Unified Judicial Information and Telecommunication System, approved by the Order of the State Enterprise ‘IJC’ No. 74-OD of 22.09.2021*] [in Ukrainian].

25. Irkha Yu.B. «Suchasni pidkhody do rozuminnia poniattia «dostup do pravosuddia». U *Suchasni vyklyky ta aktualni problemy sudovoi reformy v Ukraini: Materialy IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Chernivtsi, 16 zhovtnia 2020 r.) [redkol.: O.V. Shcherbaniuk (holova), L.H. Bzova (vidpov. sekr.) ta in.] (Kyiv, Vydavnytstvo VAITE, 2020) 356 s., 26-30. <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk-16.10.20.pdf>. [Irkha Y.B. ‘Modern Approaches to Understanding the Concept of “Access to Justice”’. In *Modern Challenges and Current Problems of Judicial Reform in Ukraine: Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference* (Chernivtsi, 16 October 2020) [eds: O. Shcherbaniuk (Chair), L. Bzova (Executive Secretary) and others] (Kyiv: VAITE Publishing House, 2020) 356 pp., 26-30] [in Ukrainian].
26. Ivaniuta N.V. «Elektronne pravosuddia v tsyvilnykh spravakh: natsionalnyi ta yevropeyskyi dosvid». *Pravo i suspilstvo* 4 (2020): 72-76. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/12.pdf. [Ivaniuta N.V. ‘E-justice in civil cases: national and European experience’. *Law and Society* 4 (2020): 72-76] [in Ukrainian].
27. Kaniuka, Natalia. «Administratyvno-pravove zabezpechennia elektronnoho sudochynstva v Ukraini». Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata yurydychnykh nauk, Zakhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet, Ternopil, 2023. https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/kanyka/aref_Kanyka.pdf. [Kaniuka, Natalia. ‘Administrative and Legal Support of Electronic Court Proceedings in Ukraine’. PhD academic abstract, Western Ukrainian National University, Ternopil, 2023] [in Ukrainian].
28. *Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy*, № 2747-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2005, № 35-36, № 37, st.446 (Kyiv, 6.07.2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [Code of Administrative Procedure of Ukraine, No. 2747-IV. Bulletin of the Verkhovna

Rada of Ukraine (VVR), 2005, No. 35-36, No. 37, Art. 446 (Kyiv, 6.07.2005)] [in Ukrainian].

29. *Kodeks suddivskoi etyky*, zatverdzhenyi XI chervym zizdom suddiv Ukrainy 22 liutoho 2013 roku, zi zminamy, vnesenymy zghidno z rishenniam zizdu suddiv vid 18 veresnia 2024 roku. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>. [The Code of Judicial Ethics approved by the XI Regular Congress of Judges of Ukraine on February 22, 2013, as amended by the decision of the Congress of Judges of September 18, 2024] [in Ukrainian].
30. Kölner Anwaltverein. «Justitia ist blind – auch wenn sie eine VR-Brille trägt?!». <https://www.koelner-anwaltverein.de/kontakt/>.
31. Khanyk-Pospolitak R.Yu. «Elektronne pravosuddia: suchasni yevropeiski standarty v tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy». U *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Ukraina na shliakhu do Yevropy: reforma tsyvilnoho protsesualnoho zakonodavstva»*: zbirnyk naukovykh prats (Kyiv: Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia», fakultet pravnych nauk, 2017): 52-55. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20bf6159-18e0-4375-bec3-6624c8510f29/content> [Khanyk-Pospolitak R.Y. ‘E-justice: Modern European Standards in Civil Proceedings of Ukraine’, In *International Scientific and Practical Conference ‘Ukraine on the Way to Europe: Reform of Civil Procedure Legislation’: collection of scientific papers* (Kyiv: National University of Kyiv-Mohyla Academy, Faculty of Law, 2017), 52-55]. [in Ukrainian].
32. «Konceptsiia JeSIKS», <https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/news/Kontseptsia%20ESIKS.pdf> [The concept of UJICS] [in Ukrainian].
33. Konstytutsiia Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1996, № 30, st. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [Constitution of Ukraine. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1996, No. 30, p. 141] [in Ukrainian].

34. Konsultativna rada yevropeiskykh suddiv. Vysnovok KRIeS № 26 (2023): Rukhaiuchys vpered: vykorystannia asystyvnykh tekhnolohii u sudochynstvi. CCJE(2023)3 (Strasburh, 1.12.2023), https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynny_pereklad.pdf. [Consultative Council of European Judges (CCJE). CCJE Opinion No. 26 (2023): Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary. CCJE(2023)3 (Strasbourg, 1 December 2023)]. [in Ukrainian].
35. Konsultativna rada yevropeiskykh suddiv. Vysnovok KRIeS № 14 (2011) «Sudochynstvo ta informatsiini tekhnolohii» (Strasburh, 9 lystopada 2011 roku). https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_14_2011_2011_11_9.pdf. [Consultative Council of European Judges. Opinion No. 14 (2011) of the Consultative Council of European Judges “Justice and information technologies (IT)” (Strasbourg, 9 November 2011)] [in Ukrainian].
36. Kontseptsiiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 2 hrudnia 2020 r. № 1556-r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>. [The Conception of Artificial Intelligence Development in Ukraine, approved by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 2, 2020, No. 1556-r] [in Ukrainian].
37. Konventsiiia pro zakhyst osib u zviazku z avtomatyzovanoi obrobkoiu personalnykh danykh (Strasburh, 28 sichnia 1981 roku) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text. [The Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data (Strasbourg, 28 January 1981)] [in Ukrainian].
38. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (z protokolamy) (Yevropeiska konventsiiia z prav liudyny), https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with Protocols) (European Convention on Human Rights)] [in Ukrainian].

39. Korshun, Anatolii. «Pryntsyp hlasnosti i vidkrytosti diialnosti orhaniv sudovoi vlady ta mekhanizm yoho realizatsii: teoretyko-pravova kharakterystyka». Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 – Pravo. Dnipropetrovskyyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav Ministerstva vnutrishnikh sprava Ukrainy, Dnipro, 2021. [Korshun, Anatolii, “The Principle of Publicity and Openness of the Judiciary and the Mechanism of its Implementation: Theoretical and Legal Characteristics”. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 – Law. Dnipro State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Dnipro, 2021] [in Ukrainian].
40. Kovalova, Anastasiia. «Prezentovana nova kontseptsiiia Elektronnoho sudu, stvorena za pidtrymky USAID». Hlavkom, 1.11.2024. https://glavcom.ua/news/prezentovana-nova-kontseptsija-elektronnoho-sudu-stvorena-za-pidtrimki-usaid-1029103.html?utm_source=chatgpt.com [Kovaleva, Anastasia. ‘A new concept of the Electronic Court created with the support of USAID is presented’. Glavkom, 1.11.2024] [in Ukrainian].
41. Kravtsov S.O., Pravnyk S.O., Moshura L.V. «Elektronne sudochynstvo yak suchasnyi trend». *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* 4 (2021): 224-228. http://www.lsej.org.ua/4_2021/55.pdf [Kravtsov S.O., Pravnyk S.O. Moshura L.V. ‘Electronic Justice as a Modern Trend’. *Legal Scientific Electronic Journal* 4 (2021) 224-228] [in Ukrainian].
42. «Modernizatsiia YeSITS pid zahrozoiu – Derzhavna sudova administratsiia shukaie novi dzherela finansuvannia», Sudovo-yurydychna hazeta, Sud info, 17.02.2025, <https://sud.ua/uk/news/publication/323305-modernizatsiya-esits-pod-ugrozoy-gosudarstvennaya-sudebnaya-administratsiya-ischet-novye-istochniki-finansirovaniya> [“Modernization of the UJITS is under threat - the State Judicial Administration is looking for new sources of funding”, Judicial and Legal Newspaper, Court Info, 17.02.2025] [in Ukrainian].
43. *Natsionalna ekonomichna stratehiia na period do 2030 roku*, zatverdzhena postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2021 r. № 179.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> [National Economic Strategy for the period up to 2030, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 3 March 2021, No. 179] [in Ukrainian].

44. Parliamentary Assembly. Committee on Legal Affairs and Human Rights. *Justice by algorithm – the role of artificial intelligence in policing and criminal justice systems*. Report, Doc. 15156. Rapporteur Mr. Boriss Cilevičs, Latvia. SOC (01.10.2020). <https://pace.coe.int/en/files/28723/html>.
45. Parliamentary Assembly. *Resolution 2341 (2020). Need for democratic governance of artificial intelligence*, text adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly (22.10.2020). <https://pace.coe.int/en/files/28803/html>.
46. Paskar A.L. «Dematerializatsiia sudovoi protsedury: realnist chy abstraktsiia?». *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* 1 (2021): 191-194. <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/653/621> [Paskar, A.L. 'Dematerialisation of the Judicial Procedure: Reality or Abstraction?' *Journal of Kyiv University of Law* 1 (2021) 191-194] [in Ukrainian].
47. *Plan zakhodiv z vykonannia rekomendatsii Yevropeiskoi Komisii, predstavlenykh u Zviti pro prohres Ukrainy v ramkakh Paketa rozshyrennia Yevropeiskoho Soiuzu 2023 roku*, zatverdzhenyi rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09 liutoho 2024 r. № 133-r. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-vykonannia-rekomendatsii-ievropeiskoi-komisii-predstavlenykh-u-t90224?fbclid=IwAR2wBTVoHXQtpZtuJshkIRK1twU55Dcn4Uo1eqaEwbgO319OtNvw935tTrc>. [Action Plan for the Implementation of the Recommendations of the European Commission Presented in the Report on Ukraine's Progress under the EU Enlargement Package 2023, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on 9 February 2024, No. 133-p] [in Ukrainian].
48. *Polozhennia pro poriadok funktsionuvannia okremykh pidsystem Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy*, zatverdzhene rishenniam Vyshchoi rady pravosuddia vid 17 serpnia 2021 roku № 1845/0/15-21.

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> [*Regulations on the Procedure for the Functioning of Certain Subsystems of the Unified Judicial Information and Telecommunication System*, approved by the decision of the High Council of Justice of 17 August 2021, No. 1845/0/15-21] [in Ukrainian].

49. Rabko, Tetiana. *Elektronne sudochynstvo. Suchasni vyklyky ta realii*. Posibnyk (Vyshcha shkola advokatury NAAU, Kyiv, 2024), <https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/posibnik-elektronne-sudocinstvo-sucasni-vikliki-ta-realiyi>. [Rabko, Tetyana. *Electronic Court Proceedings. Modern Challenges and Realities*. Manual (Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association, Kyiv, 2024)] [in Ukrainian].
50. Rabko, Tetiana. «Oboviazok storony u vlasnomu Elektronnomu kabinet vidslidkovuvaty rukh ta stan rozghliadu dokumentiv u sudi» (Vyshcha shkola advokatury NAAU, 17.12.2024). <https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/oboviazok-storoni-u-vlasnomu-elektronnomu-kabineti-vidslidkovuvati-rux-ta-stan-rozgliadu-dokumentiv-u-sudi> [Rabko, Tetyana. 'The Obligation of a Party to Track the Movement and Status of Documents Consideration in Court in Own Electronic Cabinet' (Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association, 17.12.2024)] [in Ukrainian].
51. Rada Yevropy. Yevropeiskyi sud z prav liudyny. *Posibnyk zi statti 6. Pravo na spravedlyvyi sud (Tsyvilna chastyna)*. https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Guide_Art_6_UKR.pdf. [Council of Europe. European Court of Human Rights. *Guide on Article 6. Right to a Fair Trial (Civil Limb)*] [in Ukrainian].
52. *Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy)*, adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies. https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM_2009_1_and_Accomp_Docs/Recommendation%20CM_Rec_2009_1E_FINAL_PDF.pdf.

53. *Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)*. OJ L 119, 4.5.2016, p. 1–88. Document 32016R0679. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>.
54. *Rekomendatsiia Rec (2003) 15 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo arkhivatsii elektronnykh dokumentiv u pravovomu sektori, ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 851 zasidanni zastupnykiv ministriv 9 veresnia 2003 roku*. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2003_15_2003_09_09.pdf.
[*Recommendation Rec (2003) 15 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on archiving of electronic documents in the legal sector*, adopted by the Committee of Ministers at the 851st meeting of the Ministers' Deputies on 9 September 2003] [in Ukrainian].
55. *Rekomendatsiia No. R (95) 11 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo vidboru, obrobky, predstavlennia ta arkhivatsii sudovykh rishen u pravovykh informatsiino-poshukovykh systemakh, ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 543 zasidanni zastupnykiv ministriv 11 veresnia 1995 roku*. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_95_11_1995_09_11.pdf.
[*Recommendation No. R (95) 11 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states concerning the selection, processing, presentation and archiving of court decisions in legal information retrieval systems*, adopted by the Committee of Ministers at the 543rd meeting of the Minister's Deputies on 11 September 1995] [in Ukrainian].
56. *Rekomendatsiia (2020) 1 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo vplyvu alhorytmichnykh system na prava liudyny, ukhvalena Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 1373 zasidanni Zastupnykiv Ministriv 8 kvitnia 2020 roku*. <https://www.vkksu.gov.ua/sites/default/files/field/file/eng/20%20Rekomendats>

iiia%20%282020%29%201%20Komitetu%20Ministriv%20derzhavam-chlenam%20shchodo%20vplyvu%20alghorytmichnykh.pdf. [*Recommendation (2020) 1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the human rights impacts of algorithmic systems*, adopted by the Committee of Ministers at the 1373rd meeting of the Ministers' Deputies on 8 April 2020] [in Ukrainian].

57. *Rekomendatsiia Rec (2001) 3 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo nadannia hromadianam sudovykh ta inshykh yurydychnykh posluh z vykorystanniam novitnikh tekhnolohii*, ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 743 zasidanni zastupnykiv ministriv 28 liutoho 2001 roku. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_3_2001_02_28.pdf. [*Recommendation Rec (2001) 3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the delivery of court and other legal services to the citizen through the use of new technologies*, adopted by the Committee of Ministers at the 743rd meeting of the Ministers' Deputies on 28 February 2001]. [in Ukrainian].
58. *Rekomendatsiia Rec (2001) 2 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo pobudovy ta perebudovy sudovykh system ta pravovoi informatsii v ekonomichnyi sposib*, ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 743 zasidanni zastupnykiv ministriv 28 liutoho 2001 roku. https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf. [*Recommendation Rec (2001) 2 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states concerning the design and re-design of court systems and legal information systems in a cost effective manner*, adopted by the Committee of Ministers at the 743rd meeting of the Ministers' Deputies on February 28, 2001] [in Ukrainian].
59. *Rekomendatsiia (84) 5 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo pryntsypiv tsyvilnoho sudochynstva, spriamovanykh na vdoskonalennia funktsionuvannia pravosuddia*, ukhvalena Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 367 zasidanni zastupnykiv ministriv 28 liutoho 1984 roku.

[https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fperelik-dokumentiv%2Frek-](https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fold.vkksu.gov.ua%2Fuserfiles%2Fdoc%2Fperelik-dokumentiv%2Frek-84.doc&wdOrigin=BROWSELINK)

84.doc&wdOrigin=BROWSELINK [*Recommendation (84) 5 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the principles of civil procedure designed to improve the functioning of justice*, adopted by the Committee of Ministers at the 367th meeting of the Ministers' Deputies on 28 February 1984] [in Ukrainian].

60. *Rekomendatsiia Rec (2003) 14 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo funktsionalnoi sumisnosti informatsiinykh system u sferi yustytzii*, ukhvaleno Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 851 zasidanni zastupnykiv ministriv 9 veresnia 2003 roku. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2003_14_2003_09_09.pdf. [*Recommendation Rec (2003) 14 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the interoperability of information systems in the justice sector*, adopted by the Committee of Ministers at the 851st meeting of Ministers' Deputies on 9 September 2003] [in Ukrainian].
61. Rusanova I.O. «Suchasni problemy zaprovadzhennia elektronnoho sudochynstva v Ukraini». *Publichne pravo* No. 3 (43) (2021), 41-49. <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19284/1/41-49.pdf> [Rusanova I.O. 'Modern Problems of Implementation of Electronic Justice in Ukraine', *Public Law* No. 3 (43) (2021), 41-49] [in Ukrainian].
62. Sakara N.Yu. *Problema dostupnosti pravosuddia u tsyvilnykh spravakh*. Monohrafiia (Kharkiv, Pravo, 2010) 256 s. [Sakara N.Y., *The Problem of Accessibility of Justice in Civil Cases*. Monograph (Kharkiv, Pravo, 2010) 256 p.] [in Ukrainian].
63. Skochyliias-Pavliv O.V. «Suchasnyi stan elektronnoho sudochynstva v Ukraini», *Kyivskyi chasopys prava* 1 (2024): 207-212. <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/425/411> [Skochyliias-Pavliv O.V. 'The Current State of Electronic Justice in Ukraine'. *Kyiv Law Journal* 1 (2024): 207-212] [in Ukrainian].

64. Starchenko A.A. «Elektronne tsyvilne sudochynstvo: vplyv viiny ta povoiennyyi rozvytok», *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* 6 (2024): 119-122. http://www.lsej.org.ua/6_2024/30.pdf. [Starchenko, A.A. 'Electronic Civil Proceedings: the Impact of War and Post-War Development'. *Legal Scientific Electronic Journal* 6 (2024): 119-122] [in Ukrainian].
65. «Tekhnichniy audyt moduliv YeSITS zaversheno: podrobytsi». Sudovo-yurydychna hazeta, Sud info, 25.12.2023. <https://sud.ua/uk/news/sud-info/289023-tekhnicheskiy-audit-moduley-esits-zavershen-podrobnosti>. [‘Technical Audit of the EJITS Modules Completed: Details’. Judicial and Legal Newspaper, Court Info, 25.12.2023] [in Ukrainian].
66. Tsymbal P.V., Omelchuk L.V., Kalinichenko L.L. «Napriamy vdoskonalennia elektronnoho sudochynstva v Ukraini». U *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka)* 4–5 (8–9) (2017) 150-155. <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/25/25> [Tsymbal P.V., Omelchuk L.V., Kalinichenko L.L. 'Directions for Improving Electronic Justice in Ukraine'. In *International Legal Bulletin: Actual Problems of the Present (Theory and Practice)* 4-5 (8-9) (2017) 150-155] [in Ukrainian].
67. *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy*, No. 1618-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2004, No. 40-41, 42, st.492 (Kyiv, 18.03.2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [Civil Procedure Code of Ukraine, No. 1618-IV. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2004, No. 40-41, 42, Art. 492 (Kyiv, 18.03.2004)] [in Ukrainian].
68. Tykhonova D.S. «Realizatsiia v umovakh voiennoho stanu elektronnoho administratyvnoho sudochynstva», *Yevropeiski perspektyvy* 3 (2023): 24-29. https://www.researchgate.net/publication/371357789_REALIZACIA_V_UMOVAH_VOENNOGO_STANU_ELEKTRONNOGO_ADMINISTRATIVNOGO_SUDOCINSTVA [Tykhonova, D.S. 'Implementation of electronic administrative proceedings under martial law', *European Perspectives* 3 (2023): 24-29] [in Ukrainian].

69. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odnii storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony.*
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [*Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part*] [in Ukrainian].
70. Vasylieva-Shalamova Zh.V., Kozhemiakina K.S. «Elektronne sudochynstvo u tsyvilnomu protsesi Ukrainy: tendentsii rozvytku ta vplyv karantynu». *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal* 3 (2022): 78-81.
http://www.lsej.org.ua/3_2022/15.pdf. [Vasylieva-Shalamova Zh.V. Kozhemiakina K.S. 'Electronic proceedings in the civil process of Ukraine: development trends and the impact of quarantine'. *Legal Scientific Electronic Journal* 3 (2022): 78-81] [in Ukrainian].
71. Verkhovnyi Sud. «Znakhodte pravovi pozytsii». <https://lpd.juscourt.com/home/all?key=7jl4wtkhi315&page=1> [Supreme Court, Find Legal Positions] [in Ukrainian].
72. Verkhovnyi Sud u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu. Postanova vid 12 lystopada 2024 roku. Sprava №120/17546/23, administratyvne provadzhennia № K/990/30953/24 (Kyiv, 2024) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123060147> [Supreme Court in the panel of judges of the Administrative Cassation Court. Resolution of 12 November 2024. Case No. 120/17546/23, administrative proceedings No. K/990/30953/24 (Kyiv, 2024)] [in Ukrainian].
73. Vyshcha rada pravosuddia. «VRP initsiiuie zapusk pilotnoho proiektu shchodo zastosuvannia shtuchnoho intelektu na bazi sudu pershoi instantsii» (Vyshcha rada pravosuddia, 10.02.2021) <https://www.hcj.gov.ua/news/vrp-iniciyuye-zapusk-pilotnogo-proyektu-shchodo-zastosuvannya-shtuchnogo-intelektu-na-bazi-sudu> [High Council of Justice. 'HCJ initiates the launch of a pilot project on the use of artificial intelligence on the basis of the court of first instance' (High Council of Justice, 10.02.2021)] [in Ukrainian].

74. “WJP Rule of Law Index”. World Justice Project. Ukraine. Ukraine Overall Score, 2024. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2024/Ukraine>.
75. «Yak bude vyhliadaty modernizovana YeSITS: kontseptsiiia Derzhavnoi sudovoi administratsii» (*Sudovo-yurydychna hazeta, Sud info*, 20.07.2024). <https://sud.ua/uk/news/publication/305836-kak-budet-vyglyadet-modernizirovannaya-esits-kontsepsiya-gosudarstvennoy-sudebnoy-administratsii> [‘How the modernised UJITS will look like: the concept of the State Judicial Administration’ (*Judicial and Legal Newspaper, Court Info*, 20.07.2024)] [in Ukrainian].
76. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua> [Unified Stated Register of Court Decisions] [in Ukrainian].
77. *Zakon Ukrainy «Pro dostup do sudovykh rishen»* vid 22 hrudnia 2005 roku № 3262-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2006, № 15, st. 128 (m. Kyiv, 22.12.2005) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> [*The Law of Ukraine ‘On Access to Court Decisions’* of 22 December 2005, No. 3262-IV. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2006, No. 15, Art. 128 (Kyiv, 22.12.2005)] [in Ukrainian].
78. *Zakon Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv»*. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2016, № 31, st.545. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [*Law of Ukraine ‘On the Judiciary and the Status of Judges’*. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2016, no. 31, p. 545] [in Ukrainian].
79. Zalnieriute, Monika, Lyria Bennett Moses, and George Williams. «The Rule of Law and Automation of Government Decision-Making» (1.01.2019, 14.03.2019). Forthcoming, *Modern Law Review* 82(3), UNSW Law Research Paper No. 19-14 (2019): 1-26. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3348831> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3348831>.

PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT OF ELECTRONIC JUSTICE IN UKRAINE

Abstract

The article examines the perspectives for the development of electronic justice in Ukraine with a focus on Ukraine's strategic course towards full membership in the European Union and related European integration obligations. Emphasis is placed on the importance when implementing e-justice of taking into account the objectives set out in the Law of Ukraine 'On the Judiciary and the Status of Judges' (rule of law, European standards, ensuring everyone the right to a fair trial and respect for other rights and freedoms), as well as the basic principles of justice set out in Article 129 of the Constitution of Ukraine. The functioning of the modules of the Unified Judicial Information and Telecommunication System (UJITS) is analysed. It is noted that certain aspects need to be improved to ensure user-oriented functioning of the system, in particular, adding further tools and information to the electronic cabinet, increasing the variety of templates of procedural documents, improving user manuals for electronic court users. Attention is drawn to the need to address current problems of e-justice, such as technical malfunctions and cybersecurity threats, as well as the need for proper data protection in e-justice, improvement of digital literacy and development of technical facilities, improvement of regulatory framework, etc. Prospects for the use of artificial intelligence to ensure sustainable and efficient operation of e-justice are reviewed. The article outlines the achievements and strengths of e-justice in Ukraine, as well as certain shortcomings and challenges. Among the achievements in the field of digitalisation of the justice system in terms of compliance with the standards of openness, transparency and accessibility of court decisions, the Unified State Register of Court Decisions is noted. Suggestions are made on the perspectives and further improvement of the functioning of the said register. It is concluded that ensuring the functioning of e-justice tools in the modern environment

of rapid digitalisation should be considered as an element of access to justice, which, in turn, is an integral part of the rule of law. The increased use of information and communication technologies in the justice system requires new emphases, in particular, when considering the issues of transparency, accessibility and accountability which these technologies should facilitate, including through the introduction of e-justice.

Keywords: *electronic court, digitalisation, Unified Judicial Information and Telecommunication System, Unified Judicial Information and Communication System, artificial intelligence.*

Матеріал надійшов 15.01.2025